

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาศาขการจัคกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ครังนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำเสนอตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. การจัคกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- 1.1 ความหมายของการจัคกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 1.2 แนวคิดและทฤษฎีการจัคกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 1.3 หลักการและรูปแบบจัคประสขการณ้การเรียนรู้
- 1.4 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2545 กับการปฏิรูปการเรียนรู้

3. การบริหารงานวิชาการ
4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การจัคกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.1 ความหมายของการจัคกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการจัคกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 11) กล่าวว่า การจัคกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคมและอารมณ้ โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลแวดล้อม การฝึกทักษะกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการทำงานที่สำคัญ การสรุขความรู้ด้วยตนเองและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 7) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด หมายถึง การกำหนดจุดหมาย สาระกิจกรรม แหล่งเรียนรู้ และการวัดประเมินผลที่มุ่งพัฒนาคนและชีวิตให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เต็มความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน

อรทัย มุลคำและคณะ (2543 : 17) กล่าวว่าไว้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนมีบทบาทมากกว่าผู้สอน จะเรียกการเรียนการสอนลักษณะนั้นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ระวีวรรณ โพธิ์วัง (2543 : 19) กล่าวว่าไว้ว่า การสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหมายถึง การสอนที่มุ่งสอนกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตที่เหมาะสมกับความสามารถความสนใจของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

กรมวิชาการ (2543 : 39) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด หมายถึง การกำหนดจุดมุ่งหมายสาระ กิจกรรม แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียนและการวัดประเมินผล ที่มุ่งพัฒนา "คน" และ "ชีวิต" ให้เกิดประสบการณ์และการเรียนรู้เต็มตามความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน กิจกรรมการเรียน กำเนียงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สัมผัสและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นเพื่อนมนุษย์ ชนรรมชาติ และเทคโนโลยี ผู้เรียนได้ค้นคว้า ทดลองฝึกปฏิบัติ แลกเปลี่ยนเรียนรู้จนค้นพบสาระสำคัญของบทเรียน ได้ฝึกวิธีการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์จินตนาการ และสามารถแสดงออกได้ชัดเจนมีเหตุผล ครุมีบทบาทปลูกเร้าและสร้างเสริมแรงศษย์ในทุกกิจกรรมให้ค้นพบคำตอบและแก้ปัญหาด้วยตนเอง รวมทั้งการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม จัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรม ความมีวินัย รับผิดชอบในการทำงาน ผู้เรียนมีโอกาสฝึกการประเมินและปรับปรุงตนเอง ยอมรับผู้อื่น สร้างจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองและเป็นพลโลก

สนอง อินละคร (2544 : 21) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า ประดิษฐ์คิดค้น ฝึกปฏิบัติ และทำกิจกรรมการเรียนรู้สามารถสร้างหรือสรุปข้อความรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำไปใช้ในชีวิตรจริงได้ หรือกล่าวสั้น ๆ ว่าเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ กระบวนการควบคู่กับผลงาน

ประเวศ ะสี (ระวีวรรณ โพธิ์วัง 2548 : 53 อ้างอิงมาจากประเวศ ะสี 2543 : 4-5) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เอาชีวิตรจริงเป็นที่ตั้ง เรียนรู้เพื่อสร้างปัญญาให้รู้จักตนเอง รู้จักโลก สามารถพึ่งตนเองได้ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม อยู่ร่วมกันอย่างมีดุลยภาพ เรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง มีความสุขสนุกสนานและเกิดฉันทะในการเรียนรู้

สมน อมรวิวัฒน์ (ระวีวรรณ โพธิ์วัง 2548 : 53 อ้างอิงมาจาก สมน อมรวิวัฒน์ 2543 : 4-5) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีอิสรภาพ ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพของความเป็นมนุษย์ เรียนรู้อย่างมีความสุขเน้นกระบวนการคิด ปฏิบัติจริง สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ สอดคล้องกับคติสอนให้ทำ นำให้คิด ลงมือทำ เรียนรู้สอนด้วยตนเอง เอาความจริงเป็นที่ตั้งเอาวิชาเป็นตัวประกอบ

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดกระบวนการจัดกิจกรรมที่ครูจัดให้แก่ผู้เรียน มุ่งจัดให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการลงมือปฏิบัติจริง

1.2 แนวคิดและทฤษฎีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

นวลจิตต์ เขาวงกตพิงส์ และคณะ (2546 : 10-11) กล่าวว่า แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จากข้อมูลนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นำมาสู่การทำความเข้าใจเรื่องหลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือที่รู้จักในชื่อเดิมว่า การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (student centered หรือ child centered) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่รู้จักกันมานานในวงการศึกษาไทย แต่ไม่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติ รวมถึงความเคยชินที่ได้รับการอบรมสั่งสอนมาด้วยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลาง (teacher centered) มาตลอด เมื่อเป็นครูก็เคยชินกับการจัดการเรียนการสอนแบบเดิม ๆ ที่เคยรู้จัก จึงทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญเท่าที่ควร แต่ในยุคของการปฏิรูปการศึกษานี้ได้มีการกำหนดเป็นกฎหมายแล้วว่า ครูทุกคนจะต้องใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้ จึงเป็นความจำเป็นที่ครูทุกคนจะต้องให้ความสนใจกับรายละเอียดในส่วนนี้ โดยการศึกษา ทำความเข้าใจ และหาแนวทางมาใช้ในการปฏิบัติงานของตนให้ประสบผลสำเร็จ แนวคิดจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ ที่ยอมรับว่าบุคคลหรือผู้เรียนมีความแตกต่างกัน และทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูหรือผู้จัดการเรียนรู้ควรมีความเชื่อพื้นฐานอย่างน้อย 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง เชื่อว่าทุกคนมีความแตกต่างกัน ประการที่สอง เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้และ ประการที่สาม เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดได้ทุกที่ทุกเวลา

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงเป็นการจัดการบรรยากาศ จัดกิจกรรม จัดสื่อ จัดสถานการณ์ ฯลฯ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ ครูจึงมีความจำเป็นที่จะต้องรู้จักผู้เรียนครอบคลุมอย่างรอบด้าน และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปเป็นพื้นฐานการออกแบบหรือวางแผนการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับผู้เรียน สำหรับในการจัดกิจกรรมหรือออกแบบการเรียนรู้ อาจทำได้หลายวิธีการและ

หลายเทคนิค แต่มีข้อควรคำนึงว่า ในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง แต่ละเรื่อง ได้เปิดโอกาสให้กับผู้เรียนในเรื่องต่อไปนี้หรือไม่

1. เปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้เลือกหรือตัดสินใจในเนื้อหาสาระที่สนใจ เป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนหรือไม่

2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยได้คิด ได้รวบรวมความรู้และลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองหรือไม่ ซึ่ง ทิศนา แคมมณี (นวลจิตต์ เขาวีรติพงศ์ และคณะ 2546 : 11 อ้างอิงมาจากทิศนา แคมมณี 2543) ได้นำเสนอแนวคิดในการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมและสามารถนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติได้ ดังนี้

2.1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย (physical participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อช่วยให้ประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนดีขึ้น พร้อมทั้งจะรับข้อมูลและการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น การรับรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ ถ้าผู้เรียนอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อม แม้จะมีการให้ความรู้ที่ดี ๆ ผู้เรียนก็ไม่สามารถรับได้ ดังจะเห็นได้ว่า ถ้าปล่อยให้ผู้เรียนนั่งนาน ๆ ในไม่ช้าผู้เรียนก็จะหลับหรือคิดเรื่องอื่น ๆ แต่ถ้าให้มีการเคลื่อนไหวทางกายบ้างก็จะทำให้ประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนดีขึ้นและพร้อมที่จะรับและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดี ดังนั้น กิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียน จึงควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เป็นระยะ ๆ ตามความเหมาะสมกับวัยและระดับความสนใจของผู้เรียน

2.2 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสติปัญญา (intellectual participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเคลื่อนไหวทางสติปัญญา ต้องเป็นกิจกรรมที่ทำทลายความคิดของผู้เรียน สามารถกระตุ้นสมองของผู้เรียนให้เกิดการเคลื่อนไหว ต้องเป็นเรื่องที่ไม่ยากหรือง่ายเกินไปทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกที่จะคิด

2.3 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม (social participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว เนื่องจากมนุษย์จำเป็นต้องอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ มนุษย์ต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านสังคม

2.4 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางอารมณ์ (emotional participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้นั้นเกิดความหมายต่อตนเองโดยกิจกรรมดังกล่าวควรเกี่ยวข้องกับผู้เรียนโดยตรง โดยปกติการมีส่วนร่วมทางอารมณ์นี้มักเกิดขึ้นพร้อมกับการกระทำอื่นๆอยู่แล้ว เช่น กิจกรรมทางกาย สติปัญญา และสังคม ทุกครั้งที่ครูให้ผู้เรียนเคลื่อนไหว เปลี่ยนอิริยาบถ เปลี่ยนกิจกรรม ผู้เรียนจะเกิดอารมณ์ ความรู้สึกตามมาด้วยเสมอ อาจเป็นความพอใจ ไม่พอใจ หรือเฉย ๆ

ระวีวรรณ โพธิ์วังและคณะ (2543 : 59) กล่าวว่า ในการจัดการศึกษาที่ยึดหลักการที่ว่า ผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ผู้เรียนแต่ละคนต่างมีความสามารถและศักยภาพที่แตกต่างกัน ผู้สอนจึงต้องมีความเข้าใจและเรียนรู้แนวคิดทฤษฎี ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ได้สอดคล้อง และเหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียน

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 7) ได้เสนอหลักจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างได้ผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ควรยึดหลักดังนี้

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ควรเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา ดังนั้น ผู้เรียนจึงควรมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน
2. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากแหล่งต่าง ๆ กัน มิใช่จากแหล่งใดแหล่งหนึ่งเพียงเดียว ประสบการณ์ความรู้ที่ก่อกำเนิดขึ้นของแต่ละบุคคลถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ
3. การเรียนรู้ที่ดีจะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเองจึงจะช่วยให้ผู้เรียนจดจำและสามารถใช้การเรียนรู้ให้เป็นประโยชน์ได้ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบด้วยตนเองมีส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งและจดจำได้ดี
4. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญ หากผู้เรียนเข้าใจและมีทักษะในเรื่องกระบวนการเรียนรู้แล้ว จะสามารถใช้เป็นเครื่องในการแสวงหาความรู้และคำตอบต่าง ๆ ที่คนต้องการ
5. การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียนคือ การเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน

ทิตินา เขมมณี (2542 : 12) ได้เสนอหลักการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า การจัดการเรียนการสอนควรมีคุณสมบัติดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้าง (Construct) ความรู้ด้วยตนเอง
2. ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ต่อกันและกัน และได้เรียนรู้จากกันและกัน ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ความคิดและประสบการณ์แก่กันและกัน ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
3. ช่วยให้ผู้เรียนมีบทบาท มีส่วนร่วม (Participation) ในกระบวนการเรียนรู้ให้มากที่สุด
4. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ “กระบวนการ” (Process) “ควบคู่กับผลงาน” (Product)
5. ช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง (Application)

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จึงเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้คิดค้นสร้างและสรุปข้อความรู้ด้วยตนเอง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 34-39) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ที่มีความสุขไว้ดังนี้

1. เด็กแต่ละคนได้รับการยอมรับว่าเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่มีหัวใจและสมอง
2. ครูมีความเมตตา จริงใจและอ่อนโยน ต่อเด็กทุกคนโดยทั่วถึง
3. เด็กเกิดความรัก และภูมิใจในตนเอง รู้จักปรับตัวได้ทุกที่ ทุกเวลา
4. เด็กทุกคนได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ เพื่อจะพบ

ความสามารถของตนเอง

5. บทเรียนสนุก แปลกใหม่มุ่งใจให้ติดตามและเร้าใจให้อยากค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองในสิ่งที่ตนสนใจ

6. สิ่งทีเรียนรู้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
7. หลักการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน

อารี พันธุ์ณี (2546 : 189) จำแนกทฤษฎีการเรียนรู้ออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้

1. ทฤษฎีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง (Associative Theory) หมายถึงการเรียนรู้ที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองซึ่งแบบออกเป็นดังนี้

1.1. ทฤษฎีการวางเงื่อนไข (Classic Conditioning Theory) ประกอบด้วย

1.1.1 ทฤษฎีการวางเงื่อนไข แบบคลาสสิกของพาฟลอฟและวัตสัน

1.1.2 ทฤษฎีการวางเงื่อนไข แบบการกระทำของสกินเนอร์

1.1.3 ทฤษฎีการความต่อเนื่องของกัทธรี

1.2. ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ (Connectionism Theory)

1.3. ทฤษฎีการเสริมแรงของฮัลล์ (Reinforcement Theory)

2. ทฤษฎีการรู้คิดหรือทฤษฎีความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Theory) หมายถึง ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ ความคิดและความเข้าใจแบ่งออกเป็น

2.1. ทฤษฎีกลุ่มเกสตัลท์

2.2. ทฤษฎีการเรียนรู้โดยเครื่องหมายของทอลแมน

กรมวิชาการ (2543 : 36-41) กล่าวถึงแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญว่า ไม่ใช่เรื่องใหม่ได้มีการใช้แนวคิดนี้สืบต่อกันมาอย่างกว้างขวางในสังคมไทย การเรียนรู้ตามแนว

พุทธธรรมเน้น “คน” เป็นศูนย์กลาง กระบวนการเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการพัฒนา “คน” ทั้งในลักษณะที่เป็นปัจเจกชน (คือคนแต่ละคน) และการพัฒนา “กลุ่มคน” ให้อยู่ได้อย่างสันติ เมื่อ “คน” มีความสำคัญที่สุดของการเรียนรู้ วิธีการฝึกฝนอบรมจึงเป็นการพัฒนาทุกองค์ประกอบของความเป็น “คน” การเรียนรู้ตามวิถีชีวิตแบบไทยดั้งเดิม มีลักษณะเป็นการสั่งสอนรายบุคคล เมื่ออยู่ในครอบครัวพ่อแม่สอนลูกชายให้เขียนอ่านออกเขียนได้ สอนลูกหญิงให้ทำงานบ้านงานเรือน รู้จักรักนวลสงวนตัว เมื่อเติบโตขึ้นผู้ชายได้บวชเรียนกับพระที่วัด ได้ฝึกอาชีพ การทำมาหากิน ส่วนผู้หญิงฝึกคุณสมบัติของกุลสตรีและฝึกอาชีพ กระบวนการเรียนรู้ตามวิถีวัฒนธรรมไทยสรุปได้คือ

1. เป็นกระบวนการบ่มเพาะซึมซับลักษณะนิสัย
2. กระบวนการถ่ายทอดปลูกฝังวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม
3. กระบวนการเรียนวิชาความรู้
4. กระบวนการอบรมกิริยามารยาททั้งทางกาย วาจา ใจ ตามหลักคุณธรรม
5. กระบวนการฝึกปฏิบัติด้วยการทำให้ดูแล้วฝึกให้ทำเป็น
6. กระบวนการส่งเสริม สัมมาทิฐิ ให้อุทิศตนเป็นคนคิดดี คิดชอบ

คือประกอบการเรียนรู้นอกจากเครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องมือทำมาหากินแล้วเด็กได้เรียนรู้จากธรรมชาติสิ่งแวดล้อม นิทานพื้นบ้าน ของเล่น การละเล่น บทกลอน สุภาษิต ปริศนาคำทาย

การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนไทย มีลักษณะสัมพันธ์และสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม บูรณาการระหว่างความรู้ความสามารถปฏิบัติได้จริง และความมีคุณธรรม สมควรที่นักการศึกษาทั้งหลายจะได้สนใจค้นคว้าเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับกาลสมัย

การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด ควรคำนึงถึงประเด็นที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. สมรรถนะมีศักยภาพในการเรียนรู้สูงสุด
2. ความหลากหลายทางสติปัญญา
3. การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ตรง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 7-9) มาตรฐานการเรียนการสอน มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- ตัวบ่งชี้
1. มีความรู้ความเข้าใจเป้าหมายการจัดการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
  2. มีการวิเคราะห์ศักยภาพของผู้เรียนและเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล
  3. มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. มีความสามารถใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองและผู้เรียน
 5. มีการประเมินผลการเรียนการสอนที่ สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียน
 และอิงพัฒนาการของผู้เรียน

6. การนำผลการประเมินมาปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็ม
 สักยภาพ

7. มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและนำผลไปใช้พัฒนาผู้เรียน
 มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้ 1. มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผลการเรียนและท้องถิ่น

2. มีรายวิชา/กิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจ

3. มีการส่งเสริมให้ครูจัดแผนจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความถนัดและ
 ความสามารถของผู้เรียน

4. มีการส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้และสื่ออุปกรณ์การเรียนที่
 เอื้อต่อการเรียนรู้

5. มีการจัดระบบการบันทึก การรายงานผล และการส่งต่อข้อมูลของผู้เรียน

6. มีระบบการนิเทศการสอนและนำผลไปปรับปรุงการสอนอย่างสม่ำเสมอ

7. มีการนำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน

สรุปได้ว่า การนำแนวคิดทฤษฎีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไปใช้ ในการจัดกิจกรรม
 การเรียนการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเกิดทักษะสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 68- 72) มาตรฐานการศึกษาเพื่อใช้ใน
 การประเมินคุณภาพภายนอกในรอบแรก : ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตรฐานด้านกระบวนการ มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติและ
 สอนอง ความต้องการของผู้เรียน

2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์
 คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ

3. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้
 แสวงหาคำตอบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

4. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีและสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการ
 จัดการเรียนการสอน

5. มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียน
6. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพอย่างครบถ้วน ทั้ง ด้านดนตรี ศิลปะและกีฬา
7. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน
8. มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการหลากหลายและต่อเนื่อง
9. มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตนและมีความกระตือรือร้นในการไปเรียน

สรุปว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การจัดการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ เกิดความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวัน และมีคุณสมบัติ ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข

1.3 หลักการและรูปแบบจัดประสบการณ์การเรียนรู้

นวลจิตต์ เขาวงกิตพิงส์ และคณะ (2546 : 12) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนทั่วไปครูสามารถออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ตามแนวทาง ต่อไปนี้

1. การจัดกิจกรรมเอื้ออำนวยให้เกิดการสร้างความรู้ (Construct) จากความคิดพื้นฐานที่เชื่อว่า ในสมองของผู้เรียนมิได้มีแต่ความว่างเปล่า แต่ทุกคนมีประสบการณ์เดิมของตนเอง เมื่อได้รับประสบการณ์ใหม่ สมองจะพยายามปรับข้อมูลเดิมที่มีอยู่โดยการต่อเติมเข้าไปในกรณีที่มีข้อมูลเดิมและข้อมูลใหม่ไม่มีความขัดแย้งกัน แต่ถ้าขัดแย้งกันก็จะปรับ โครงสร้างของข้อมูลเดิมเพื่อให้สามารถรับข้อมูลใหม่ได้ ซึ่งอาจทำให้โครงสร้างของข้อมูลเดิมเปลี่ยนแปลงไป และถ้าผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความรู้ที่สร้างได้นั้นออกมาด้วยคำพูดของตนเอง การสร้างความรู้นั้นก็สมบูรณ์ ดังนั้น ถ้าครูสามารถออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำตามแนวความคิดนี้ ผู้เรียนก็จะสามารถสร้างความรู้ได้ พฤติกรรมที่ครูควรออกแบบในกิจกรรมการเรียนของผู้เรียน มีดังนี้

- 1.1 ให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้เดิม
- 1.2 ให้ผู้เรียนได้รับ /แสวงหา/รวบรวมข้อมูล/ประสบการณ์ต่าง ๆ
- 1.3 ให้ผู้เรียนได้ศึกษาข้อมูล ทำความเข้าใจ และสร้างความหมายข้อมูล ประสบการณ์ต่างๆ โดยใช้กระบวนการคิดและกระบวนการอื่นๆที่จำเป็น
- 1.4 ให้ผู้เรียนได้สรุปจัดระเบียบ/โครงสร้างความรู้
- 1.5 ให้ผู้เรียนได้แสดงออกในสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ

ในกิจกรรมการเรียนการสอนทั่วไป ครูสามารถออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องตามลำดับขั้นตอนต่างๆ ในขณะที่ยังให้ความรู้ โดยเปลี่ยนบทบาทจากที่เคยบอกความรู้โดยตรง ให้ผู้เรียนบันทึกหรือคัดลอกเป็นการใช้คำสั่งและคำถามดำเนินกิจกรรม ให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำเพื่อสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยครูเตรียมสื่อการสอนที่เป็นตัวอย่างเครื่องมือหรือการปฏิบัติงานในลักษณะต่าง ๆ เป็นข้อมูลหรือประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เข้าใจ ครูอาจชี้แนะข้อมูลที่ควรสังเกตและวิธีการจัดระบบระเบียบโครงสร้างความรู้ให้ เช่น สอนให้เขียนโครงสร้างความรู้เป็นแผนผังที่ตนเองเข้าใจ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เรื่องใด เช่น ให้อธิบายแผนผังความคิดที่ตนเองเขียนขึ้นตามความเข้าใจ หรือให้เล่าถึงสิ่งที่เรียนรู้โดยครูใช้คำถามหรือคำสั่งเป็นสื่อ และมีการเสริมแรงอย่างเหมาะสมในภายหลังก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจ เกิดความสนุก และต้องการเรียนรู้อีก

2. การจัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) คือ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้กระทำการต่างๆ หรือการกระทำบางสิ่งบางอย่าง ดังต่อไปนี้

2.1 ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ได้แก่ การพูดคุยอภิปรายกับเพื่อนกับครู หรือผู้เกี่ยวข้องกับการทำงาน ผู้ที่สามารถให้ข้อมูลบางอย่างที่ผู้เรียนต้องการได้

2.2 ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น กำหนดให้ผู้เรียนสำรวจอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าในบริเวณโรงเรียน

2.3 ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น กำหนดให้ผู้เรียนสังเกต การกินอาหารของสัตว์หรือรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของต้นไม้ชนิดต่างๆ

2.4 ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางด้านสื่อ เทคโนโลยี วัสดุ และเทคโนโลยีต่างๆ เช่น ให้ผู้เรียนไปหาข้อมูลจากคอมพิวเตอร์ หรือให้อ่านใบความรู้ ใบงาน หรือใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ในการเรียน

3. การจัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกาย (Physical Participation) คือ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเคลื่อนไหวอวัยวะหรือกล้ามเนื้อต่างๆ เป็นระยะๆ ตามความเหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความสนใจของผู้เรียน โดยกล้ามเนื้อที่เคลื่อนไหวอาจเป็นส่วนต่างๆ ดังนี้

3.1 กล้ามเนื้อมัดย่อย เช่น การพิมพ์ดีด ร้อยมาลัย พับกระดาษ วาดรูป เย็บผ้า ใช้ไขควง เขียนแบบ เรียงตัวหนังสือ ปฏิบัติการใช้เครื่องมือวิทยาศาสตร์

3.2 กล้ามเนื้อมัดใหญ่ เช่น กิจกรรมย้ายกลุ่ม ย้ายเก้าอี้ จัดโต๊ะ ทบโลหะ

คอกตะปู ยกของ ก่ออิฐ ฉาบปูน ขุดดิน ฯลฯ

4. การจัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการ คือ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการต่างๆ เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการกลุ่ม กระบวนการศึกษาด้วยตนเอง กระบวนการจัดการ กระบวนการแก้ปัญหาและตัดสินใจ กระบวนการทำงาน กระบวนการอื่น ๆ โดยครูจัดกิจกรรม สถานการณ์ หรือกำหนดให้ผู้เรียนหาข้อมูลหรือความรู้ โดยใช้กระบวนการดังกล่าวเป็นเครื่องมือ ผลของการเรียนรู้ นอกจากผู้เรียนจะรับรู้ข้อมูลที่ต้องการแล้วยังมีความรู้เกี่ยวกับการใช้กระบวนการเหล่านี้ เพื่อหาข้อมูลหรือความรู้อื่นๆ ได้ด้วยตนเองในโอกาสอื่นๆ เปรียบเหมือนการให้เครื่องมือในการจับปลากับชาวประมงแทนที่จะเอาปลามาให้ เมื่อชาวประมงมีเครื่องมือจับปลาแล้วพยายามปลามากินเองได้ หรือวางแผนจัดสรรเวลาของการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือได้ลงมือแก้ไขงานบางอย่างในขณะที่ลงมือปฏิบัติงาน ซึ่งต้องพิจารณาข้อมูลรอบด้านเพื่อใช้ในการตัดสินใจ ข้อสำคัญคือ ครูจะต้องช่วยให้ผู้เรียนได้สรุปขั้นตอนในการทำงาน ผู้เรียนต้องบอกได้ว่า การทำงานนี้เสร็จได้ เขาใช้ขั้นตอนและวิธีการใดบ้าง แต่ละขั้นตอนมีปัญหาและอุปสรรคใด เขาใช้วิธีการใดแก้ปัญหา และได้ผลของการปฏิบัติออกมาอย่างไร พอใจหรือไม่ ถ้ามีการทำงานอย่างนี้อีกในครั้งต่อไปเขาจะปฏิบัติอย่างไร

อีกประเด็นหนึ่งคือ การใช้กระบวนการกลุ่มในการทำงาน ต้องแบ่งหน้าที่การทำงาน สมาชิกทุกคนต้องมีส่วนร่วมทำให้งานชิ้นนั้นสำเร็จ มิใช่ให้ผู้เรียนมานั่งรวมกลุ่มกันแต่ทำงานแบบต่างคนต่างทำ เพราะผู้เรียนจะได้มีโอกาสรับบทบาทของตนเองในการทำงานร่วมกับคนอื่น ตลอดจนรู้วิธีการจัดระบบระเบียบการทำงานในกลุ่มเพื่อให้งานกลุ่มบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายต่อไป ก็จะสามารถใช้กระบวนการกลุ่มนี้ในการทำงานกับคนกลุ่มอื่นๆ ในสังคมที่ผู้เรียนเป็นสมาชิกอยู่ได้

5. การจัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยให้เกิดการประยุกต์ใช้ความรู้ (Application) คือ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสได้กระทำสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

5.1 ได้นำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ที่หลากหลาย หรือ

5.2 ได้ฝึกฝนพฤติกรรมการเรียนรู้จนเกิดความชำนาญ

โดยครูจัดสถานการณ์ แบบฝึกหัด หรือ โจทย์ปัญหาให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ เพื่อให้เกิดความมั่นใจและความชำนาญในการที่จะนำเอาความรู้ที่นำมาใช้เป็นประจำในชีวิตจริง

การจัดกิจกรรมในขั้นตอนนี้เป็นประเด็นที่มีความสำคัญแต่กลับเป็นจุดอ่อนของการจัดการเรียนการสอนของไทยทุกระดับ เพราะมีการปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมนำความรู้ ความเข้าใจที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างน้อย ทั้งนี้ เนื่องจากในการเรียนการสอนผู้เรียนยังขาดการฝึกฝนการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวคิดที่กล่าวถึงข้างต้น สามารถใช้ได้กับการจัดการเรียนการสอนทุกวิชาและทุกระดับชั้น เพียงแต่ธรรมชาติของเนื้อหาวิชาที่ต่างกันจะมีลักษณะที่เอื้ออำนวยให้ครูออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในจุดเด่นที่ต่างกัน คือ

1. รายวิชาที่มีเนื้อหามุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้กฎเกณฑ์และการนำเอากฎเกณฑ์ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น วิชาคณิตศาสตร์ หรือการใช้ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ครูสามารถใช้กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง โดยใช้วิธีสอนแบบอุปนัย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำกฎเกณฑ์ที่ทำความเข้าใจได้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยใช้วิธีการสอนแบบนินัย การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นก็จะเป็นการเรียนรู้ที่ยั่งยืน เพราะผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตัวเอง

2. รายวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้จากการค้นคว้าทดลอง และการอภิปรายโดยใช้หลักเหตุผล เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนมีโอกาสที่จะได้สร้างความรู้เองโดยตรง เพียงแต่ครูต้องรู้จักการใช้คำถามที่ช่วยและเชื่อมโยงความคิด ประกอบกับการได้มีโอกาสทำการทดลอง เป็นการปฏิบัติร่วมกัน ผู้เรียนจะได้มีปฏิสัมพันธ์กัน มีการเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อสร้างความรู้ผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ทำกันมาอยู่แล้ว

3. รายวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลที่หลากหลายเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ข้อมูลที่มีลักษณะช่วยให้ออกความคิดเห็นได้ เช่น วิชาสังคมศึกษา และวรรณคดีเป็นลักษณะพิเศษที่ครูจะนำมาใช้เป็นเครื่องมือให้เกิดกิจกรรมการใช้ความคิด อภิปราย นำไปสู่ข้อสรุป เป็นผลของการเรียนรู้และการสร้างนิสัยยอมรับฟังความคิดเห็นกัน เป็นวิถีทางที่ดีในการปลูกฝังประชาธิปไตยให้กับผู้เรียน

4. รายวิชาที่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหวร่างกายเป็นหลัก เช่น วิชาพลศึกษา และงานอาชีพ ครูควรใช้โอกาสดังกล่าว ให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ผ่านกระบวนการทำงาน

5. รายวิชาที่ส่งเสริมความคิดจินตนาการ และการสร้างสุนทรีย์ภาพ เช่น วิชาศิลปะ และดนตรี นอกจากจะมีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกายแล้ว ผู้เรียนยังมีโอกาสได้สร้างความรู้ และความรู้สึที่ดีผ่านกระบวนการที่ครูออกแบบไว้ให้ ครูที่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มักเป็นครูที่มีความตั้งใจและสนุกในการทำงานสอน เป็นคนช่างสังเกตและเอาใจใส่ผู้เรียน และมักจะได้ผลการตอบสนองที่ดีจาก ผู้เรียน แม้จะยังไม่มาก ในจุดเริ่มต้น แต่เมื่อปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ก็จะสังเกตได้ถึงการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนในทางที่ดีขึ้น ในประเด็นของการออกแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จะได้กล่าวถึงเทคนิคต่างๆ ที่จะประโยชน์ต่อครู ในตอนต่อไป

1.4 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.4.1 การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการนับว่าเป็นองค์ประกอบที่สนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญ โดยเฉพาะการบริหารจัดการของโรงเรียนที่เน้นการพัฒนาทั้งระบบของโรงเรียน

การพัฒนาทั้งระบบของโรงเรียน หมายถึง การดำเนินงานในทุกองค์ประกอบของโรงเรียนให้ไปสู่เป้าหมายเดียวกัน คือ คุณภาพของนักเรียนตามวิสัยทัศน์ที่โรงเรียนกำหนด ดังนั้นตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงการพัฒนาระบบของโรงเรียนประกอบด้วย

1. การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาที่มีจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างชัดเจน
2. การกำหนดแผนยุทธศาสตร์สอดคล้องกับเป้าหมาย
3. การกำหนดแผนการดำเนินงานในทุกองค์ประกอบของโรงเรียนสอดคล้องกับเป้าหมายและเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์
4. การจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายใน
5. การจัดทำรายงานประจำปีเพื่อรายงานผู้เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับแนวทางการประกันคุณภาพจากภายนอก

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของโรงเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เน้นถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน ดังนั้น ในการดำเนินการของโรงเรียนจึงเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ ร่วมในการกำหนดเป้าหมายและการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ร่วมในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ร่วมในการประเมินผล เป็นต้น

1.4.2 การจัดการเรียนรู้

องค์ประกอบด้าน “การจัดการเรียนรู้” นับว่าเป็นองค์ประกอบหลักที่แสดงถึงการเรียนรู้ อย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายที่แท้จริงของการเรียนรู้ บทบาทของ ครู และบทบาทของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนเป็นสำคัญจะทำได้สำเร็จเมื่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ครู และผู้เรียน มีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับความหมาย ของการเรียนรู้ ดังสาระที่ ทิศนา แจมมณี (2544) ใ้กล่าวไว้ดังนี้

1. การเรียนรู้เป็นงานเฉพาะบุคคล ทำแทนกันไม่ได้ ครูที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ต้องเปิดโอกาสให้เขาได้มีประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตัวของเขาเอง
2. การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญาที่ต้องมีการใช้กระบวนการคิด สร้าง ความเข้าใจ ความหมายของสิ่งต่างๆ ดังนั้นครูจึงควรกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ
3. การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคม เพราะในเรื่องเดียวกัน อาจคิดได้หลาย แ่ง หลายมุมทำให้เกิดการขยาย เติมเต็มข้อความรู้ ตรวจสอบความถูกต้องของการเรียนรู้ตามที่สังคม ขอมรับด้วย ดังนั้นครูที่ปรารถนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทาง สังคมกับบุคคลอื่นหรือแหล่งข้อมูลอื่นๆ
4. การเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน เป็นความรู้สึกลึกซึ้งเพราะหลุดพ้นจาก ความไม่รู้ นำไปสู่ความใฝ่รู้ อยากรู้ลึก เพราะเป็นเรื่องน่าสนใจ ครูจึงควรสร้างภาวะที่กระตุ้นให้เกิด ความอยากรู้หรือค้นหาคำตอบบ้าง ผู้เรียนจะหาคำตอบเพื่อให้หลุดพ้นจากความข้องใจ และเกิดความสุข ขึ้นจากการได้เรียนรู้ เมื่อพบคำตอบด้วยตนเอง
5. การเรียนรู้เป็นงานต่อเนื่องตลอดชีวิต ขยายพรมแดนความรู้ได้ไม่มีที่สิ้นสุด ครูจึง ควรสร้างกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการแสวงหาความรู้ไม่รู้จบ
6. การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลง เพราะได้รู้มากขึ้นทำให้เกิดการนำความรู้ไปใช้ ในการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ เป็นการพัฒนาไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ครูควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้รับรู้ผลการพัฒนาตนเองด้วย

จากความหมายของการเรียนรู้ที่กล่าวมา ครูจึงต้องคำนึงถึงประเด็นต่างๆ ในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

- (1) ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
- (2) การเน้นความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก
- (3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน
- (4) การจัดกิจกรรมให้น่าสนใจ ไม่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกเบื่อหน่าย

- (5) ความเมตตากรุณาต่อผู้เรียน
- (6) การทำท่ายให้ผู้เรียนอยากรู้
- (7) การตระหนักถึงเวลาที่เหมาะสมที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้
- (8) การสร้างบรรยากาศหรือสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติ

จริง

- (9) การสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้
- (10) การมีจุดมุ่งหมายของการสอน
- (11) ความเข้าใจผู้เรียน
- (12) ภูมิหลังของผู้เรียน
- (13) การไม่ยึดวิธีการใดวิธีการหนึ่งเท่านั้น
- (14) การเรียนการสอนที่ดีเป็นพลวัต (dynamic) กล่าวคือ มีการ

เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทั้งในด้านการจัดกิจกรรม การสร้างบรรยากาศรูปแบบเนื้อหาสาระเทคนิค วิธีการ

- (15) การสอนในสิ่งที่ไม่ไกลตัวผู้เรียนมากเกินไป
- (16) การวางแผนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ

1.4.3 การเรียนรู้ของผู้เรียน

องค์ประกอบสุดท้ายที่สำคัญและนับว่าเป็นเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างจากเดิมที่เน้นเนื้อหาสาระเป็นสำคัญ และสอดคล้องกับองค์ประกอบด้านการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้ก็เพื่อเน้นให้มีผลต่อการเรียนรู้ ดังนั้น ตัวบ่งชี้ที่บ่งชี้ถึงลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย

1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข อันเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล คำนึงถึงการทำงานของสมองที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการทางอารมณ์ของผู้เรียน ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องที่ต้องการเรียนรู้ในบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ บรรยากาศของการเอื้ออาทรและเป็นมิตร ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย นำผลการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้

2. การเรียนรู้จากการได้คิดและลงมือปฏิบัติจริง หรือกล่าวอีกลักษณะหนึ่งคือ “เรียนด้วยสมองและสองมือ” เป็นผลจากการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้คิด ไม่ว่าจะเกิดจากสถานการณ์หรือคำถามก็ตาม และได้ลงมือปฏิบัติจริงซึ่งเป็นการฝึกทักษะที่สำคัญคือ การแก้ปัญหาความมีเหตุผล

3. การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น เป้าหมายสำคัญด้านหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือ ผู้เรียนแสวงหาความรู้ที่หลากหลายทั้ง

ในและนอกโรงเรียน ทั้งที่เป็นเอกสาร วัสดุ สถานที่ สถานประกอบการ บุคคลซึ่งประกอบด้วย เพื่อน กลุ่มเพื่อน วิทยากร หรือผู้เป็นภูมิปัญญาของชุมชน

4. การเรียนรู้แบบองค์รวมหรือบูรณาการ เป็นการเรียนรู้ที่ผสมผสานสาระความรู้ ด้านต่างๆ ใกล้เคียงกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ความดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชาที่จัดให้เรียนรู้

5. การเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เป็นผลสืบเนื่องมาจากความเข้าใจของผู้จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า ทุกคนเรียนรู้ได้และเป้าหมายที่สำคัญคือ พัฒนาผู้เรียน ให้มีความสามารถที่จะแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ผู้จัดการเรียนรู้จึงควรสังเกตและศึกษาธรรมชาติของการเรียนรู้ของผู้เรียนว่านักเรียนจะเรียนรู้แบบใดมากที่สุด ในขณะที่เดียวกันกิจกรรมการเรียนรู้จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง (ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดอีกครั้งในการเรียนรู้ โดยโครงการ) การสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนจะได้รับการฝึกด้านการจัดการแล้วยังฝึกด้านสมาธิ ความมีวินัยในตนเอง และการรู้จักตนเองมากขึ้น

1.4.4 เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากความเข้าใจที่ว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้เรียนรู้ โดยพยายามจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ ได้มี ปฏิสัมพันธ์กับบุคคล สื่อ และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ โดยใช้กระบวนการต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ และ นักเรียนมีโอกาสนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่น คำถามคือ ครูจะมีวิธีการหรือเทคนิคที่จะทำให้เกิดเหตุการณ์นั้น ๆ ได้อย่างไร ผู้เขียนเคยได้รับข้อมูลที่แสดงให้เห็นว่าครูทั่วไปยังเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเข้าใจว่า การให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง คือ การปล่อยให้ผู้เรียน เรียนรู้กันเอง โดยที่ครูไม่ต้องมีบทบาทอะไร หรือใช้วิธีส่งให้ผู้เรียน ไปที่ห้องสมุด อ่านหนังสือกันเองแล้วเขียนรายงานมาส่งครู ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง แม้ว่าทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นที่ตัวผู้เรียน เป็นลักษณะที่ถูกต้องของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่การที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ขึ้นมาได้เองนั้นเป็นเรื่องยาก ครูจึงต้องมีหน้าที่เตรียมจัดสถานการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ นำทางไปสู่การเรียนรู้ โดยไม่ใช้วิธีบอกความรู้โดยตรง หรือถ้าจะจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้โดยใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งข้อมูล ครูจะต้องสำรวจให้รู้ก่อนว่า ภายในห้องสมุดมีข้อมูลอะไรอยู่บ้าง อยู่ที่ใด จะค้นหาอย่างไร แล้วจึงวางแผนสั่งการ ผู้เรียนต้องรู้เป้าหมายของการค้นหาจากคำสั่งที่ครูให้ รวมถึงการแนะแนวทาง

ที่จะทำงานให้สำเร็จ และในขณะที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ ครูควรสังเกตการณ์ผู้ช่วย เพื่ออำนวยความสะดวก หรือเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการ หรือปัญหาการเรียนรู้อันของผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อนำข้อมูลนั้นมาปรับปรุง การจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

ปัญหาความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนดังกล่าว อาจเกิดมาจากครูยังไม่เข้าใจเทคนิคการจัดการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลที่เป็นความเข้าใจเบื้องต้น จึงขอกกล่าวถึงเทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3 ประเด็นคือ

1. เทคนิคการจัดการจัดการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตัวเอง
2. เทคนิคการจัดการจัดการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับคนอื่น และ
3. เทคนิคการจัดการจัดการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ใน

ชีวิตประจำวัน

ถ้าพิจารณาจากส่วนประกอบของโมเดล CIPPA แล้วจะพบว่ามิได้กล่าวถึง เทคนิคการจัดการจัดการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการและใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหวร่างกายในการเรียนรู้ไว้ด้วย เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวสามารถแทรกอยู่กับกิจกรรมทั้งสามส่วนที่จะกล่าวต่อไปนี้

1. เทคนิคการจัดการจัดการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตัวเอง ความเข้าใจด้านจิตวิทยาและปรัชญา เชื่อว่าผู้เรียนสามารถสร้างความรู้จากสิ่งที่เขาเรียนรู้และเข้าใจ ในสมองของผู้เรียนมีโครงสร้างความรู้ซึ่งเป็นประสบการณ์เดิมอยู่ เมื่อได้รับข้อมูลใหม่ผู้เรียนจะพยายามนำข้อมูลนั้นมาต่อเติมกับ โครงสร้างความรู้เดิมที่มีอยู่ อาจทำโครงสร้างความรู้ใหม่ ให้มีแขนงเพิ่มขึ้น โดยโครงสร้างเดิมไม่เปลี่ยนแปลง หรืออาจปรับเปลี่ยนโครงสร้างเดิมเพื่อให้สามารถรับข้อมูลใหม่เพิ่มขึ้นได้ ครูจึงมีหน้าที่จัดประสบการณ์เพื่อให้ข้อมูลใหม่และใช้คำถามหรือคำสั่งให้ผู้เรียนคิดหรือลงมือปฏิบัติเพื่อช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลในสมอง นอกจากนี้ครูควรมีบทบาทช่วยให้ผู้เรียนได้จัดระบบระเบียบของข้อมูลเพื่อจำได้ง่ายและนำมาใช้งานได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นเทคนิคการจัดการจัดการที่จะกล่าวถึงในส่วนนี้คือ เทคนิคในการจัดประสบการณ์เพื่อนำเสนอข้อมูลใหม่ เทคนิคการใช้คำถามให้คิดหรือลงมือปฏิบัติเพื่อเชื่อมโยงความรู้และข้อมูลในสมอง และเทคนิคการจัดระบบข้อมูลความรู้

1.1 เทคนิคการจัดการประสบการณ์เพื่อนำเสนอข้อมูลใหม่ โดยต้องเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ทำทาบให้คิด ต้องไม่ยากหรือง่ายเกินไปสำหรับผู้เรียนที่จะทำความเข้าใจและเชื่อมโยงเข้ากับความรู้เดิม ครูควรมีข้อมูลเกี่ยวกับความรู้เดิมของผู้เรียนเพื่อจัดประสบการณ์อย่างเหมาะสม และในการจัดเตรียมประสบการณ์ครูจะต้องวิเคราะห์สถานการณ์ให้รู้ว่า ข้อมูลส่วนใดเป็นจุดสำคัญที่ผู้เรียนต้องสังเกต เป็นจุดสำคัญที่จะทำให้เกิดความเข้าใจ แล้วจึงตั้งประเด็นคำถาม หรือคำสั่งให้ผู้เรียนหาคำตอบหรือปฏิบัติเพื่อให้ค้นพบคำตอบ ตัวอย่างเช่น การนำเสนอประสบการณ์ด้วยการใช้กรณีศึกษา โดยมี

คำสั่งให้ปฏิบัติหรือคำถามที่ต้องค้นหาคำตอบไว้ล่วงหน้า ให้ผู้เรียนมีเป้าหมายในการเรียนรู้ ข้อควรระวังคือควรคิดหาวิธีการที่หลากหลาย ไม่ซ้ำซากในการนำเสนอประสบการณ์เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเบื่อหน่าย

1.2 เทคนิคการใช้คำถามหรือคำสั่งให้ผู้เรียนคิดหรือลงมือปฏิบัติเพื่อเชื่อมโยงความรู้และข้อมูลในสมอง ในส่วนของการใช้คำถาม ครูควรศึกษาและฝึกฝนทักษะการใช้คำถามเพื่อช่วยกระตุ้นความคิดของผู้เรียน และใช้เทคนิคที่สำคัญในขณะที่ตั้งคำถาม เช่น การถามซ้ำให้ผู้เรียนหลายคนมีส่วนร่วมในการตอบคำถามเดียวกัน ดังนั้นคำถามนั้นจึงควรมีคำตอบที่ถูกได้หลายคำตอบ การตอบคำถามของคนหลายคนจะทำให้ได้คำตอบที่ถูกต้องสมบูรณ์เพิ่มขึ้น การให้เวลาผู้เรียนคิดก่อนตอบเพื่อให้เวลาผู้เรียนได้รวบรวมเรียบเรียงคำตอบ โดยทั่วไปใช้เวลาประมาณ 3-5 วินาที ในขณะที่ผู้เรียนตอบ ครูไม่ควรขัดจังหวะพูดขึ้นกลางคันทำให้ผู้เรียนพูดไม่จบ และเมื่อผู้เรียนตอบคำถามเสร็จแล้วครูควรให้การเสริมแรงด้วยวิธีการที่เหมาะสม หรือให้ข้อมูลย้อนกลับให้ผู้เรียนรู้ผลคำตอบของตนเองทันที ครูควรใช้คำถามเป็นระยะ ๆ เพื่อช่วยผู้เรียนเชื่อมโยงความคิด ในส่วนของการใช้คำสั่ง ครูสามารถใช้คำสั่งกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิดเพื่อนำทางให้ผู้เรียนสร้างความรู้ได้ ครูควรศึกษาให้เข้าใจพฤติกรรมย่อยของทักษะการคิดแบบต่างๆ เพื่อนำมาใช้สร้างคำสั่ง นำทางให้คิด เช่น ครูต้องการฝึกทักษะการสังเกต ครูต้องเข้าใจก่อนว่า การสังเกตคือการทำอะไร ต้องให้ผู้เรียนทำพฤติกรรมใดจึงจะสังเกตได้ เมื่อพบว่าการสังเกตคือพฤติกรรมการใช้ประสาททั้งห้าเพื่อรับรู้ข้อมูล ครูต้องการให้ผู้เรียนฝึกทักษะการสังเกต ก็ต้องสั่งให้ผู้เรียนใช้ประสาททั้งห้าในการรับรู้ข้อมูลแล้วบอกข้อมูลนั้นออกมา การออกแบบคำสั่งให้ผู้เรียนฝึกทักษะการคิดต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนคิดได้เร็วขึ้น และสามารถสร้างความรู้ได้เร็วขึ้นด้วย

1.3 เทคนิคการจัดระบบข้อมูลความรู้ ในกิจกรรมการสร้างความรู้ เมื่อผู้เรียนได้รับประสบการณ์ใหม่จะพยายามนำข้อมูลที่เป็นความรู้ใหม่ไปเชื่อมโยงเข้ากับโครงสร้างความรู้เดิมในกระบวนการทางสมอง ถ้าครูมีโอกาสตรวจสอบความถูกต้องของการเชื่อมโยงความคิดนี้ จะสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับกับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม แต่ไม่สามารถทำได้เพราะมองไม่เห็น ดังนั้นจึงเกิดแนวคิดเกี่ยวกับการใช้แผนผังความคิด โดยให้ผู้เรียนเขียนข้อมูลที่รู้และเข้าใจออกมาเป็นแผนผังแสดงให้เห็นการเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ต่าง ๆ และอธิบายถึงความสัมพันธ์เหล่านั้นตามความเข้าใจ เป็นข้อมูลที่ยืนยันความเข้าใจและสามารถตรวจสอบได้ การเขียนแผนผังความคิดจึงเป็นเทคนิคสำคัญอย่างยิ่งที่ครูควรศึกษาและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียน

การเขียนแผนผังความคิดได้มีผู้กล่าวถึงไว้หลายลักษณะในชื่อต่างๆ ได้แก่ แผนที่ความคิด แผนผังความรู้ แผนภูมิ mind map หรือแผนที่ความคิดในใจ concept map หรือแผนที่ความคิดรวบยอด และ web ซึ่งหมายถึง การโยงใยข้อมูลของความคิดที่เกี่ยวข้องกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตามความเข้าใจ

ของผู้เรียน คำทุกคำที่กล่าวถึงนี้ ชนาธิป พรกุล (2544) ได้กล่าวถึงภาพรวมของการเขียนแผนผังความคิดในทุกลักษณะ โดยใช้คำว่าแผนภาพโครงสร้างความรู้ (Graphic Organizers) และได้ให้รายละเอียดที่น่าสนใจไว้ดังนี้

แผนภาพ โครงสร้างความรู้เป็นการเสนอข้อมูลหรือความรู้เป็นภาพภายหลังจากที่ข้อมูลได้ผ่านกระบวนการทางสติปัญญา หรือกระบวนการสร้างความรู้ แผนภาพนี้เป็นที่บรรจุข้อมูลสำคัญจำนวนหนึ่ง และเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้มองเห็นความคิดและวิธีคิดที่อยู่ภายในสมองของผู้สร้างแผนภาพนั้น โดยผ่านขั้นตอนการกระทำ ดังต่อไปนี้

- (1) ศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ
- (2) ใช้กระบวนการทางสติปัญญาจัดกระทำกับข้อมูล โดยทำความเข้าใจ

เชื่อมโยง ความสัมพันธ์

- (3) เขียนเป็นแผนภาพความสัมพันธ์โยงใยตามความเข้าใจ

การศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ครูควรจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ไม่ใช่ได้รับจากครู โดยตรงเพียงอย่างเดียว บุคคลอื่น ๆ และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ในสังคมล้วนเป็นแหล่งข้อมูลได้ เมื่อทำเช่นนี้สม่ำเสมอ ผู้เรียนจะรับรู้ว่ารอบตัวที่อยู่ เป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นการส่งเสริมนิสัยใฝ่รู้ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดสังคมของการเรียนรู้ ในการใช้กระบวนการทางสติปัญญา ผู้เรียนจะใช้กระบวนการคิดและจัดระบบระเบียบข้อมูลที่ยุ่งเหยิงในสมอง ซึ่งจะมีผลทำให้จำได้นานและสามารถตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของตนเองได้ ดังนั้น ถ้าผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับประเภทของแผนภาพที่จะเขียน ก็จะสามารถเลือกเขียนแผนภาพได้เหมาะสมกับข้อมูลที่มีอยู่ ครูจึงควรทำความเข้าใจแล้วฝึกให้ผู้เรียนทำแผนภาพต่อไป

นอกจากเทคนิค 3 ประการที่กล่าวถึงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตัวเองแล้ว ยังมีวิธีสอนบางวิธีที่ครูควรศึกษาทำความเข้าใจ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ การสอนให้เกิดความคิดรวบยอด การสอนโดยใช้วิธีอุปมาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่เป็นความคิดรวบยอดหรือหลักการ โดยการศึกษาตัวอย่างหลากหลายที่ครูเตรียมไว้ให้ แล้วใช้คำถามและคำสั่งเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงให้เกิดการเรียนรู้

2. เทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานร่วมกับคนอื่น ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูอีกประการหนึ่ง คือ ครูเข้าใจว่าการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ต้องจัดโต๊ะเก้าอี้ให้ผู้เรียนได้นั่งรวมกลุ่มกัน โดยไม่เข้าใจว่าการนั่งรวมกลุ่มนั้นทำเพื่ออะไร ความเข้าใจที่ถูกต้องคือ เมื่อผู้เรียนจะต้องทำงานร่วมกัน จึงจัดเก้าอี้

ให้นั่งรวมกันเป็นกลุ่ม ไม่นั่งรวมกลุ่มกันแต่ต่างคนต่างทำงานของตัวเอง การจัดให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน ครูจะต้องกำกับดูแลให้สมาชิกในกลุ่มทุกคนมีบทบาทในการทำงาน ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนการสอนประเภทหนึ่งที่ครูควรศึกษาเป็นแนวทางนำไปใช้เป็นเทคนิคในการจัดกิจกรรมคือ รูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกัน (Cooperative Learning)

ศุภวรรณ เล็กวิไล (นวลจิตต์ เซวศิริพิงส์ และคณะ 2546 : 23 อ้างอิงมาจาก ศุภวรรณ เล็กวิไล 2544) ได้กล่าวถึงลักษณะการจัดการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการจัดการเรียนการสอนที่แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยๆ กลุ่มละ 4-5 คน โดยสมาชิกในกลุ่มมีระดับความสามารถ แตกต่างกัน สมาชิกทุกคนมีบทบาทหน้าที่ร่วมกันในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย มีเป้าหมายและมีโอกาสได้รับรางวัลของความสำเร็จร่วมกัน วิธีการแบบนี้ผู้เรียนจะมีโอกาสสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ในเชิงบวก มีปฏิสัมพันธ์แบบเผชิญหน้ากัน ได้มีโอกาสรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่ม ได้พัฒนาทักษะทางสังคมและได้ใช้กระบวนการกลุ่มในการทำงาน เพื่อสร้างความรู้ให้กับตนเอง

อย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีหลายรูปแบบ เช่น แบบ STAD, TGT, Jigsaw, TAI ครูจึงควรศึกษาทำความเข้าใจในรายละเอียดของเทคนิคเหล่านี้เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

3. เทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตามความหมายของการเรียนรู้ที่แท้จริง คือ ผู้เรียนต้องมีโอกาสนำความรู้ที่เรียนรู้ออกไปใช้ในการดำเนินชีวิต สิ่งที่เรียนรู้กับชีวิตจริงจึงต้องเป็นเรื่องเดียวกัน ครูสามารถจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้ได้โดยสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนต้องแก้ปัญหาและนำความรู้ที่เรียนมาประยุกต์ใช้ หรือให้ผู้เรียนแสดงความรู้ที่เรียนออกมาในลักษณะต่างๆ เช่น ให้อาสาสมัครแสดงรายละเอียดที่เรียนรู้จากการอ่านบทประพันธ์ในวิชาวรรณคดี เมื่อครูได้สอนให้เข้าใจโดยการตีความและแปลความแล้ว หรือในวิชาที่มีเนื้อหาของการปฏิบัติ เมื่อผ่านกิจกรรม การเรียนรู้แล้ว ครูควรให้ผู้เรียนได้ฝึกให้ทำงาน ปฏิบัติซ้ำอีกครั้งเพื่อให้เกิดความชำนาญ

ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ครูควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนแสดงความสามารถในลักษณะต่าง ๆ และเปิดโอกาสให้มีความหลากหลาย เพื่อตอบสนองความสามารถเฉพาะที่ผู้เรียนแต่ละคนมีแตกต่างกัน ตามที่กล่าวไว้ในทฤษฎีพหุปัญญา (multiple intelligence) ของ การ์ดเนอร์ (Howard Gardner อ้างถึงใน ทิศนา แขมมณี และคณะ 2540) ที่ว่า มนุษย์มีความสามารถในด้านต่าง ๆ 8 ด้าน ได้แก่

1. ความสามารถด้านภาษา เป็นความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อแสดงความคิดเห็น แสดงความรู้สึก สามารถใช้ภาษาเพื่ออธิบายเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย เข้าใจชัดเจน สามารถใช้ภาษาในการโน้มน้าวจิตใจของผู้อื่น

2. ความสามารถด้านตรรกศาสตร์และคณิตศาสตร์ เป็นความสามารถในการใช้ตัวเลข ปริมาณ การคิดคาดการณ์ในการจำแนก จัดหมวดหมู่ คิดคำนวณ และตั้งสมมุติฐาน มีความไวต่อการเห็นความสัมพันธ์ตามแบบแผนทางตรรกวิทยาในการคิดที่เป็นเหตุเป็นผล

3. ความสามารถด้านภาพมิตีสัมพันธ์ เป็นความสามารถด้านการสร้างแบบจำลอง 3 มิติของสิ่งแวดลอมต่าง ๆ ในจินตนาการของตน สามารถคิดและปรับปรุงการใช้พื้นที่ได้ดี มีความไวต่อสี เส้น รูปร่าง เนื้อที่และมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งเหล่านั้น และสามารถแสดงออกเป็นรูปร่าง/รูปทรงในสิ่งที่เห็นได้

4. ความสามารถด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว เป็นความสามารถในการใช้ร่างกายทั้งหมดหรือบางส่วน แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด มีทักษะทางกายที่แข็งแรง รวดเร็ว คล่องแคล่ว ยืดหยุ่น มีความไวทางประสาทสัมผัส

5. ความสามารถด้านดนตรี เป็นความสามารถในเรื่องของจังหวะ ทำนองเพลง มีความสามารถในการแต่งเพลง เรียนรู้จังหวะดนตรีได้ จำดนตรีได้ง่ายและไม่ลืม

6. ความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์ เป็นความสามารถในการเรียนรู้และเข้าใจถึงอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนเจตนาของผู้อื่น เป็นผู้ที่ชอบสังเกตน้ำเสียง ไบหนักريات่าง และการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ให้ความสำคัญกับบุคคลอื่น มีความสามารถในการเป็นผู้นำ สามารถสื่อสารเพื่อลดความขัดแย้งได้

7. ความสามารถในการเข้าใจตนเอง เป็นความสามารถในการรู้จักและเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของตนเองได้ดี ฝึกฝนควบคุมตนเองได้ทั้งกายและจิต ติดตามสิ่งที่ตนเองสนใจและแสวงหาผลสำเร็จได้

8. ความสามารถในด้านความเข้าใจสภาพธรรมชาติ เป็นความสามารถในการรู้จักธรรมชาติ และเข้าใจลักษณะต่าง ๆ ของสิ่งแวดลอม รักธรรมชาติ ชอบศึกษาชีวิตพืช สัตว์ และรักสงบ

นอกจากการใช้เทคนิคการออกคำสั่งให้ผู้เรียนแสดงการทำงานในลักษณะต่างๆ แล้ว ครูอาจใช้วิธีการสอนบางวิธีที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความรู้ในสถานการณ์อื่นๆ ได้เช่นกัน เช่น วิธีสอนโดยให้จัดนิทรรศการ และการสอนโดยใช้โครงงาน โดยครูเป็นผู้กำกับควบคุมให้ผู้เรียนทุกคนได้ร่วมกันวางแผน ดำเนินการตามแผน และร่วมกันสรุปผลงาน ผู้เรียนแต่ละคนจะได้เลือกและแสดงความสามารถที่ตนเองถนัด เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย จึงสามารถกล่าวขยายความได้ว่า

การเรียนรู้ผ่านการให้จัดนิทรรศการและการสอนโดยใช้โครงงาน ซึ่งสามารถทำอย่างต่อเนื่องกันได้ โดยมีประเด็นดังนี้

1. ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ตนเองสนใจ
2. ผู้เรียนได้เรียนรู้หรือหาคำตอบด้วยตนเอง โดยการคิดและปฏิบัติจริง
3. วิธีการหาคำตอบมีความหลากหลายจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
4. นำข้อมูลหรือข้อความรู้จากการศึกษามาสรุปเป็นคำตอบหรือข้อค้นพบของตนเอง
5. มีระยะเวลาในการศึกษาหรือแสวงหาคำตอบพอสมควร
6. คำตอบหรือข้อค้นพบเชื่อมโยงต่อการพัฒนาความรู้ต่อไป
7. ผู้เรียนมีโอกาสเลือก วางแผน และจัดการนำเสนอคำตอบของปัญหาหรือผลของการค้นพบด้วยวิธีการที่หลากหลายและสอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของตนเอง

จะเห็นได้ว่าประเด็นที่กล่าวในข้อ 1-7 เป็นขั้นตอนของการใช้วิธีสอนโดยใช้โครงงานสำหรับข้อ 7 เป็นประเด็นเกี่ยวกับการสอนโดยใช้การจัดนิทรรศการ ในการให้ผู้เรียนปฏิบัติ ครูควรใช้วิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียนทำงานโดยใช้คำถาม เช่น

- 7.1 นักเรียนอยากรู้อะไรเกี่ยวกับเรื่องนี้บ้าง ลองคิดซิว่าทำไมสนใจเรื่องนี้
- 7.2 เห็นแล้ว สงสัยไหมว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น
- 7.3 น่าจะมีคำอธิบายมากกว่านี้หรือไม่
- 7.4 นักเรียนดูแล้วคิดอย่างไร
- 7.5 ถ้าถามนักเรียนดีมาก ครูอยากให้ช่วยกันหาคำตอบ

วัฒนาพร กระจับทุกข์ (2542 : 15) ได้ให้ความสำคัญของการจัดทำแผนการเรียนรู้ว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ดังนี้

1. ก่อให้เกิดการวางแผนและการเตรียมตัวล่วงหน้า เป็นการนำเทคนิควิธีการสอนการเรียนรู้สื่อเทคโนโลยีและจัดวิทยากรการเรียนการสอนมาผสมผสานประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ
2. ส่งเสริมให้ครูผู้สอนค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรเทคนิคการเรียนการสอน การเลือกใช้สื่อ การวัดประเมินผลจนประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. เป็นคู่มือการสอนสำหรับครูผู้สอนและผู้สอนแทนนำไปปฏิบัติการสอนอย่างมั่นใจ
4. เป็นหลักฐานแสดงข้อมูลด้านการเรียนการสอนการวัดและประเมินผลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการสอนต่อไป

5. เป็นหลักฐานแสดงความเชี่ยวชาญของผู้สอน ซึ่งสามารถนำไปเสนอเป็นผลงานทางวิชาการได้

6. หลักในการจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 82-83) กล่าวไว้ว่า ในการจัดทำแผนการสอนครูผู้สอนต้องตอบคำถามสำคัญ 3 ข้อต่อไปนี้ให้ได้คือ ประการที่หนึ่ง สอนเพื่ออะไร ประการที่สอง สอนอย่างไร และประการที่สาม สอนแล้วได้ผลตามที่ต้องการหรือไม่

คำตอบของคำถาม 3 ข้อ ข้างต้นคือ องค์ประกอบของแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ (Objective) ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน เป็นการตอบว่าเพื่ออะไร การเตรียมสอน (Learning) ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดการวัดประเมินผล (Evaluation) เพื่อการตรวจสอบว่าผู้เรียนได้เรียนรู้และมีพฤติกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้จริงหรือไม่

7. ขั้นตอนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนมีอิสระในการจัดแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งมีได้หลากหลายรูปแบบ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้สอนควรปฏิบัติตามนโยบายของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ว่าให้ใช้รูปแบบใด ถ้าสถานศึกษามีได้กำหนดไว้ จึงเลือกแบบว่าตนเองเขียนว่าสะดวกต่อการนำไปใช้

กรมวิชาการ (2544 : 22-23) ได้สรุปขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้ดังนี้

1. เลือกรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยนำหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้มาพิจารณาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
2. คัดชื่อแผนตามสาระการเรียนรู้
3. กำหนด จำนวนเวลา ระบุระดับชั้น
4. วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้จากมาตรฐานการเรียนรู้รายปี/รายภาคที่เลือกไว้เขียนเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชาโดยยึดหลักการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ของลินน์ มอริส (Lynn Morris) ที่ว่าจุดประสงค์การเรียนรู้ต้อง

4.1 บรรยายจุดหมายปลายทาง ไม่ใช่วิธีการ

4.2 สะท้อนถึงระดับต่าง ๆ ของทักษะที่

4.3 ใช้กรรมกริยาเป็นรูปธรรมและใช้องค์ประกอบ 3 ส่วนตามแนว

ของโรเบิร์ต เมจเจอร์ (Robert Mager) คือพฤติกรรม (Overall Behavior) สถานการณ์หรือเงื่อนไข (Important Conditions) และเกณฑ์ (Criterion)

4.4 เลือกจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วิเคราะห์ไว้แล้วเฉพาะข้อที่สัมพันธ์กับ
สาระการเรียนรู้กำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้หรือจุดประสงค์ปลายทางธรรมชาติ

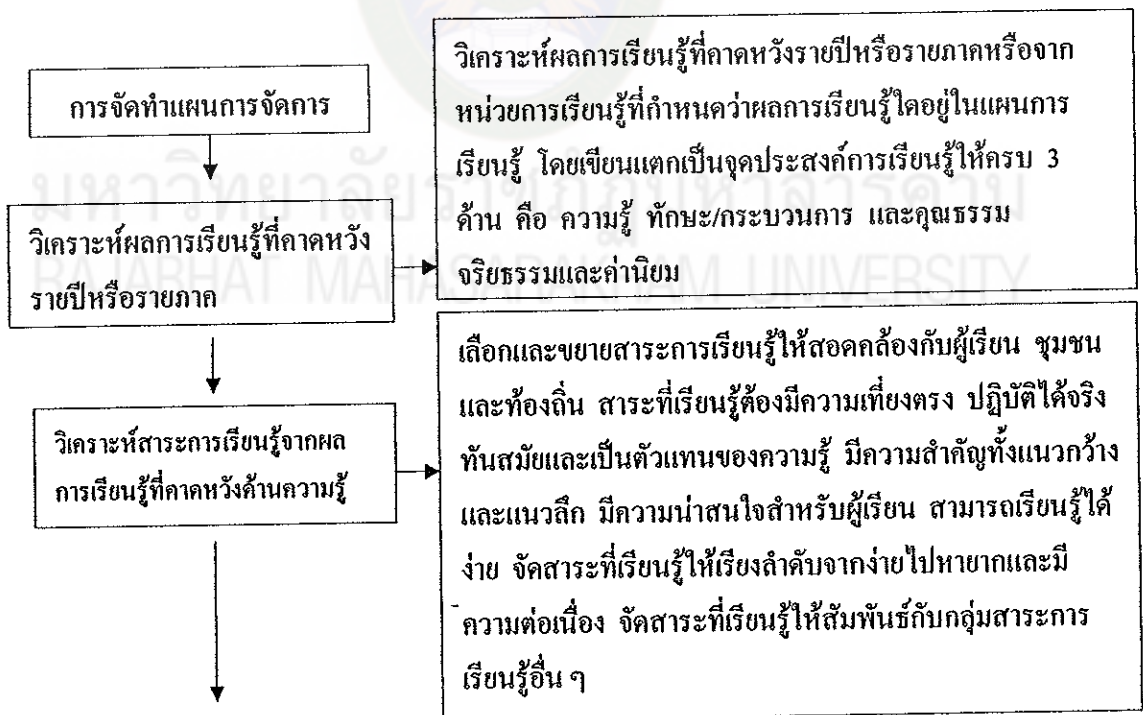
4.5 วิเคราะห์สาระการเรียนรู้เป็นรายละเอียดสำหรับนำไปจัดการเรียนรู้
สาระการเรียนรู้จะเป็นเนื้อหาใหม่ของมวลเนื้อหาที่กำหนดไว้จำเป็น

4.6 กำหนดจุดประสงค์นำทางตามลำดับความยากง่ายของเนื้อหา

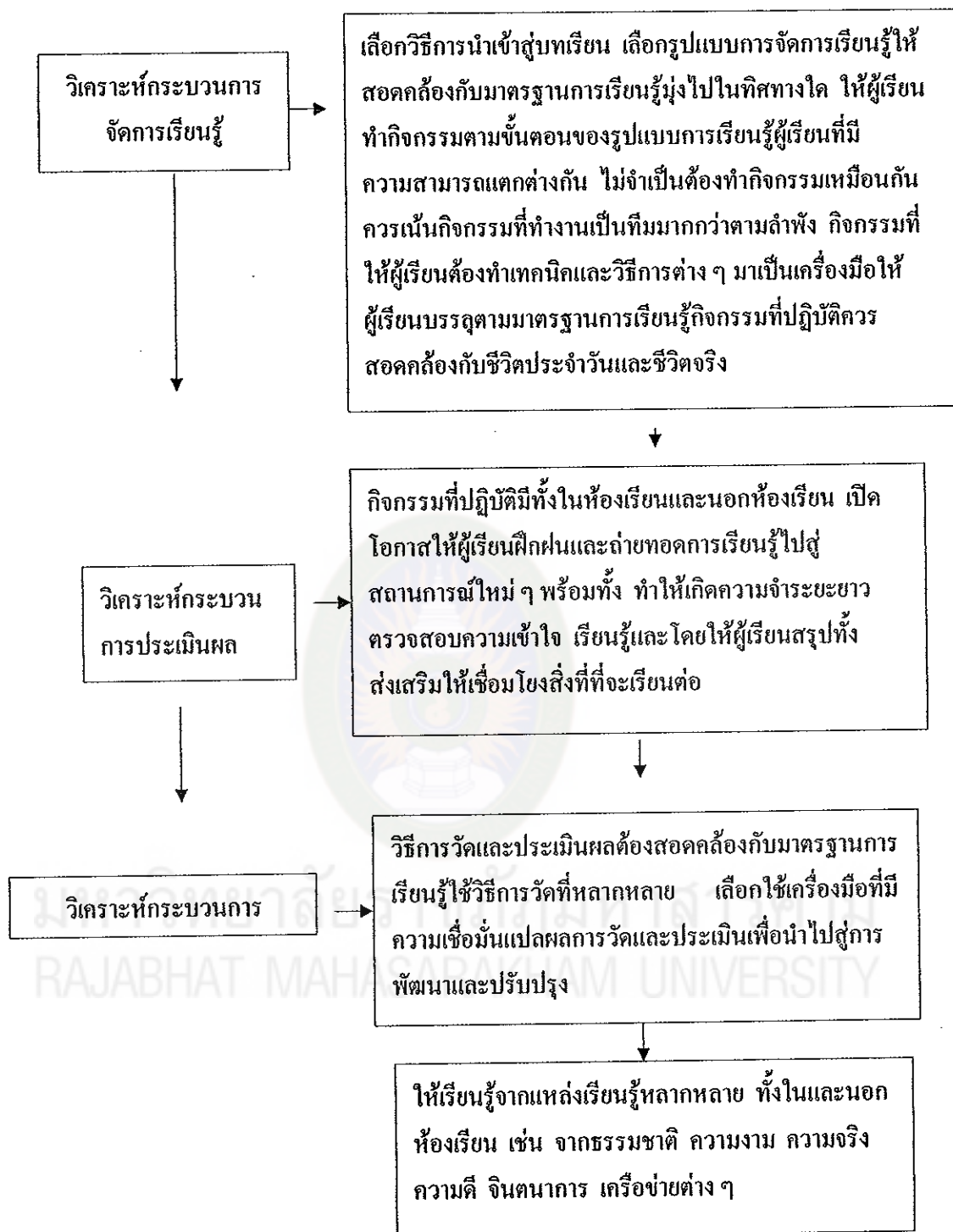
4.7 เลือกกิจกรรมและเทคนิคการสอนที่เหมาะสม

4.8 เลือกสื่ออุปกรณ์สำหรับใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสม
กับสาระการเรียนรู้ที่เลือกมา เช่น รูปภาพ บัตรคำ วีดิทัศน์

4.9 จำลองขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงการสอนตาม
ธรรมชาติวิชา ตามจุดประสงค์นำทาง และควรคำนึงถึงการบูรณาการเทคนิคและกระบวนการเรียนรู้
รวมถึงสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เข้าไว้ในแต่ละขั้นตอน กำหนดการวัดผลประเมินผลโดยระบุวิชา
ประเมินผลการเรียนรู้ทั้งที่เกิดระหว่างเรียนตามจุดประสงค์ย่อยนำทาง และที่เกิดหลังการเรียนการ
สอนเมื่อจบแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีอย่างหลากหลายรูปแบบตามความเหมาะสม เช่น
ปฏิบัติจริง การทดสอบความรู้ การทำงานกลุ่ม เป็นต้น เพื่อให้เข้าใจขั้นตอนการจัดแผนการจัด
เรียนรู้ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงได้ขยายความดังแผนภูมิที่ 2 (กรมวิชาการ. 2544 : 23-25)

แผนภูมิ 2 ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

วัฒนาพร ระวังทุกข์(2542 : 8) รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่งที่ได้รับ
ความสนใจและง่ายต่อการปฏิบัติคือ CIPPA MODEL ซึ่งมีรายละเอียดของรูปแบบดังนี้

C - Construct คือ การให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลทำ
ความเข้าใจ คิดวิเคราะห์ แปลความ ตีความ สร้างความหมาย สังเคราะห์ข้อมูลและสรุป
เป็นข้อความรู้

I - Interaction คือ การให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน แลกเปลี่ยน และการเรียนรู้ข้อมูล
ความคิด ประสบการณ์ ซึ่งกันและกัน

P - Participation คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ ปัญญา และสังคม
ในการเรียนรู้ให้มากที่สุด

P - Process and product คือ การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ กระบวนการ และมีผลงานจากการ
เรียนรู้

A - Application คือ การให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ หรือใช้ในชีวิตประจำวัน

CIPPA MODEL นอกจากจะเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแล้ว ยังสามารถนำไปใช้
เป็นตัวชี้วัด หรือเป็นเครื่องตรวจสอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ว่ากิจกรรมนั้นเน้นผู้เรียน
เป็นศูนย์กลางหรือไม่ โดยนำเอากิจกรรมในแผนการสอนมาตรวจสอบตามหลัก CIPPA

การดำเนินการสอนตามโมเดลชิปปา (CIPPA Instructional Model)

1. ขั้นการทบทวนความรู้เดิม ขั้นนี้เป็นการดึงความรู้เดิมของผู้เรียนในเรื่อง
ที่จะเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมของตน
2. ขั้นการแสวงหาความรู้ใหม่ ขั้นนี้เป็นการแสวงหาข้อมูล ความรู้ใหม่ที่ผู้เรียนยัง
ไม่มีจากแหล่งข้อมูลหรือแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งครูอาจารย์เตรียมมาให้ผู้เรียนหรือให้คำแนะนำ
เกี่ยวกับแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนไปแสวงหาก็คได้
3. ขั้นการศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้
เดิม ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจกับข้อมูลความรู้ที่หามาได้ ผู้เรียนจะต้อง
สร้างความหมายของข้อมูลและประสบการณ์ใหม่ ๆ โดยใช้กระบวนการต่าง ๆ ด้วยตนเอง
เช่น การใช้กระบวนการคิดและกระบวนการกลุ่มในการอภิปรายและสรุปความเข้าใจเกี่ยวกับ
ข้อมูลนั้น ๆ ซึ่งอาจจำเป็นต้องอาศัยการเชื่อมโยงกับความรู้เดิม
4. ขั้นการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องอาศัยกลุ่ม
เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของผู้อื่น และได้รับประโยชน์จากความรู้ความ
เข้าใจของใจของผู้อื่นไปพร้อม ๆ กัน

5. **ขั้นการสรุปและการจัดระเบียบความรู้** ขั้นนี้เป็นขั้นของการสรุปความรู้ที่ได้รับทั้งหมด ทั้งความรู้เดิมและความรู้ใหม่ และจัดสิ่งที่เรียนรู้ให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ง่าย

6. **ขั้นแสดงผลงาน** ขั้นนี้เป็นขั้นที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงผลงานการสร้างสรรค์ สร้างความรู้ของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้ต่อยอดหรือตรวจสอบความเข้าใจของตนเองและช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์

7. **ขั้นการประยุกต์ใช้** ขั้นนี้เป็นขั้นของการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการนำความรู้ ความเข้าใจของตนไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลายเพื่อเพิ่มความชำนาญ ความเข้าใจ ความเข้าใจในการแก้ปัญหาและความจำเป็นในเรื่องนั้น ๆ

สุนันทา สุนทรประเสริฐ (ม.ป.ป.:50) กล่าวว่า ความเชื่อในหลักการเรียนรู้ซึ่งนำไปสู่ หลักการจัดประสบการณ์แก่ผู้เรียนนั้น มีดังนี้

1. **ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง** ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียน การสอนอย่างทั่วถึง และมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การที่ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้กระทำจะช่วยให้ผู้เรียน เกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนอย่างมีชีวิตชีวา

2. **ยึดกลุ่มเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ** โดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม ได้พูดคุยปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นปรึกษาหารือกันและกัน ข้อมูลต่างๆเหล่านี้จะช่วยให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง และผู้อื่น การเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถอยู่ในสังคมร่วมกับ ผู้อื่นได้ดี

3. **ยึดการค้นพบด้วยตนเองเป็นสำคัญ** การเรียนรู้โดยผู้สอนพยายามจัดการสอนที่ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นพบคำตอบด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะการค้นพบความจริงด้วยตนเองนั้น ผู้เรียน จะจดจำได้ดี และมีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียนและเกิดความคงทนของความรู้

4. **เน้นกระบวนการเรียนรู้ (Process) ควบคู่ไปกับผลงาน (Product)** โดยการส่งเสริม ให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการต่างๆที่ทำให้เกิดผลงาน มิใช่พิจารณาถึงผลงานแต่เพียง อย่างเดียว ทั้งนี้เพราะประสิทธิภาพของผลงานขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกระบวนการ

5. **เน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน** โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสคิดหาแนวทางที่จะ นำความรู้ ความเข้าใจที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน พยายามส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติจริงและ พยายามติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้เรียน

สมศักดิ์ คลประสิทธิ์ (2542 : 11) ได้สรุปแนวคิดที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนโดย เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีหลักการสำคัญ ได้แก่

1. เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ของคนและร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน

2. การเรียนรู้ไม่ได้เกิดมาจากแหล่งเดียวแต่มาจากแหล่งต่างๆ
3. การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบด้วยตนเอง มีส่วนช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี
4. กระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
5. การเรียนรู้มีความหมายและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน

สรุปได้ว่า หลักการและรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถค้นพบด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมที่หลากหลาย การศึกษาหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ ซึ่งจะมีส่วนทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีมีความกระตือรือร้นที่จะเรียน

วัฒนาพร กระจับทุกซ์ (2542 : 101-105) ได้กล่าว ลักษณะกิจกรรมประกอบแผนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังแสดงไว้ในตาราง 1

ตารางที่ 1 การจัดกิจกรรมประกอบแผนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

เทคนิค/วิธีการสอน	ทักษะ/พฤติกรรมที่มุ่งเน้น	บทบาทผู้เรียน
1) กระบวนการสืบค้น (Inquiry Process)	1) การศึกษาค้นคว้า 2) การเรียนรู้กระบวนการ 3) การตัดสินใจ 4) ความคิดสร้างสรรค์	ศึกษาค้นคว้า เพื่อสืบค้น ข้อความรู้ด้วยตนเอง
2) การเรียนแบบค้นพบ (Discovery Learning)	1) การสังเกต การสืบค้น 2) การให้เหตุผล การอ้างอิง 3) การสร้างสมมุติฐาน	ศึกษา ค้นพบข้อความรู้และ ขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยตนเอง
3) การเรียนแบบแก้ปัญหา (Problem-solving)	1) การศึกษาค้นคว้า 2) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าข้อมูล 3) การลงข้อสรุป 4) การแก้ปัญหา	ศึกษา แก้ปัญหาอย่างเป็น กระบวนการ และฝึกทักษะการ เรียนรู้ที่สำคัญด้วยตนเอง

ตาราง 1 (ต่อ)

เทคนิค/วิธีการสอน	ทักษะ/พฤติกรรมที่มุ่งเน้น	บทบาทผู้เรียน
4) การเรียนแบบสร้างแผนผังความคิด (Concept Mapping)	1) การคิด 2) การจัดระบบความคิด	จัดระบบความคิดของตนเองให้ชัดเจน เห็นความสัมพันธ์
5) การตั้งคำถาม (Questioning)	1) กระบวนการคิด 2) การตีความ 3) การไตร่ตรอง 4) การถ่ายทอดความคิดความเข้าใจ	เรียนรู้จากการคิด เพื่อสร้างข้อคำถามและคำตอบด้วยตนเอง
6) การศึกษาเป็นรายบุคคล	1) การศึกษาค้นคว้าข้อความรู้ 2) การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ 3) ความรับผิดชอบ	เรียนรู้อย่างอิสระด้วยตนเอง
7) การจัดการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยี (Technology Related Instruction) 1) ศูนย์การเรียนรู้ 2) ชุดการสอน 3) บทเรียนสำเร็จรูป 4) คอมพิวเตอร์ช่วยสอน	1) การตอบคำถาม 2) การแก้ปัญหา 3) การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ 4) การเรียนรู้ที่ต้องการผลการเรียนรู้ทันที 5) การเรียนรู้ตามลำดับขั้น	เรียนรู้ด้วยตนเองตามระดับความรู้ ความสามารถของคนที่มีการแก้ไขฝึกซ้ำ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและความเชี่ยวชาญ
8) การอภิปรายกลุ่มใหญ่ (Whole-Class Discussion)	1) การแสดงความคิดเห็น 2) การวิเคราะห์ 3) การตีความ 4) การสื่อความหมาย 5) การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 6) การสรุปความ	มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น มีบทบาทมีส่วนร่วมในการสร้างข้อความรู้
9) เทคนิคคู่คิด (Think-pair Share)	1) การค้นคว้าหาคำตอบ 2) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	รับผิดชอบการเรียนรู้ร่วมกับเพื่อน

ตาราง 1 (ต่อ)

เทคนิค/วิธีการสอน	ทักษะ/พฤติกรรมที่มุ่งเน้น	บทบาทผู้เรียน
10) เทคนิคการระดมพลังสมอง (Brainstorming)	1) การมีส่วนร่วม 2) การแสดงความคิดเห็น 3) ความคิดสร้างสรรค์ 4) การแก้ปัญหา	แสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลายในเวลาอันรวดเร็ว
11) เทคนิค Buzzing	1) การค้นหาคำตอบด้วยเวลาจำกัด	การแสดงความคิดเห็นเพื่อหาข้อสรุปในเวลาอันจำกัด
12) กลุ่มทิว	1) การฝึกซ้ำ 2) การสื่อสาร	ทบทวนจากกลุ่มหรือเพื่อนหรือเรียนเพิ่มเติม
13) การฝึกปฏิบัติการ	1) การค้นหาความรู้ 2) การรวบรวมข้อมูล 3) การแก้ปัญหา	ศึกษาค้นคว้าข้อความรู้ในลักษณะกลุ่มปฏิบัติการ
14) เกม (Games)	1) การคิดวิเคราะห์ 2) การตัดสินใจ 3) การแก้ปัญหา	ได้เล่นเกมด้วยตนเองภายใต้กฎหรือกติกาที่กำหนดได้คิดวิเคราะห์พฤติกรรมและเกิดความสนุกสนานในการเรียน
15) กรณีศึกษา (Case studies)	1) การค้นคว้าหาความรู้ 2) การอภิปราย 3) การคิดวิเคราะห์ 4) การแก้ปัญหา	ได้ฝึกคิดวิเคราะห์หรืออภิปรายเพื่อสร้างความเข้าใจแล้วตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหา
16) สถานการณ์จำลอง (Simulation)	1) การแสดงความคิดเห็น 2) ความรู้สึก 3) การวิเคราะห์	ได้ทดลองแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่จำลองใกล้เคียงสถานการณ์จริง
17) ละคร (Dramatization)	1) ความรับผิดชอบในบทบาท 2) การทำงานร่วมกัน 3) การวิเคราะห์	ได้ทดลองแสดงบทบาทตามที่กำหนด เกิดประสบการณ์เข้าใจความรู้สึก เหตุผลและพฤติกรรมผู้อื่น

ตารางที่ 1 ต่อ

เทคนิค/วิธีการสอน	ทักษะ/พฤติกรรมที่มุ่งเน้น	บทบาทผู้เรียน
18) บทบาทสมมุติ	1) มนุษยสัมพันธ์ 2) การแก้ปัญหา 3) การวิเคราะห์	ได้ทดลองสวมบทบาทต่าง ๆ และศึกษาวิเคราะห์ความรู้สึกและพฤติกรรมตน
19) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning)	1) การนำเสนอความคิด 2) ประสบการณ์ 3) การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ 4) กระบวนการกลุ่ม	มีส่วนร่วมในการอภิปรายแสดงความคิดเห็นหรือปฏิบัติตนจนได้ข้อสรุป
20) การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ประกอบด้วยเทคนิค JIGSAW II, TGT, STAR, LT', GINTH', Co-op Co-op	1) กระบวนการกลุ่ม 2) การสื่อสาร 3) ความรับผิดชอบร่วมกัน 4) ทักษะทางสังคม 5) การแก้ปัญหา 6) การคิดแบบหลากหลาย 7) การแก้ปัญหาพร้อมกัน	ได้เรียนรู้บทบาทสมาชิก กลุ่มมีหน้าที่ รู้จักการไว้วางใจให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนสมาชิกกลุ่ม และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนและเพื่อน ๆ ในกลุ่ม
21) การเรียนการสอนแบบ (Storyline Method)	1) การค้นคว้าหาความรู้ 2) การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง 4) ทักษะทางสังคม 5) กระบวนการกลุ่ม 6) การสื่อสาร 7) การแก้ปัญหา	มีส่วนร่วมในการเรียน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และการคิดดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งในห้องเรียนและสถานการณ์จริง ศึกษาปฏิบัติด้วยตนเองทุกเรื่องด้วยความเต็มใจ

สรุปได้ว่า เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีอยู่หลากหลายวิธี ซึ่งครูสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน จุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 8-10) กล่าวถึงตัวบ่งชี้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า ศูนย์พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้

พัฒนาตัวบ่งชี้การเรียนรู้เป็นศูนย์กลางขึ้น โดยกำหนดตัวบ่งชี้การเรียนรู้ของผู้เรียน 9 ข้อ และตัวบ่งชี้การสอนของครู 10 ข้อ เป็นเครื่องตรวจสอบว่าเมื่อใดก็ตามที่เกิดการเรียนรู้หรือการสอนตามตัวบ่งชี้เหล่านี้ เมื่อนั้นได้เกิดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ

1. ตัวบ่งชี้การเรียนรู้ของผู้เรียน

- 1.1 ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 1.2 ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัดและวิธีการของตนเอง
- 1.3 ผู้เรียนทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม
- 1.4 ผู้เรียนฝึกคิดอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์จินตนาการตลอดจนได้

แสดงออกอย่าง ชัดเจนและมีเหตุผล

- 1.5 ผู้เรียนได้รับการเสริมแรงให้ค้นหาคำตอบแก้ปัญหา ทั้งด้วยตนเองและร่วม

ความช่วยเหลือกัน

- 1.6 ผู้เรียนได้ค้นคว้า รวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ตนเอง
- 1.7 ผู้เรียนได้เลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของ

ตนเองอย่างมีความสุข

- 1.8 ผู้เรียนฝึกตนเองให้มีวินัยและมีความรับผิดชอบในการทำงาน
- 1.9 ผู้เรียนฝึกประเมิน ปรับปรุงตนเอง และยอมรับผู้อื่น ตลอดจนสนใจใฝ่หา

ความรู้อย่าง ต่อเนื่อง

2. ตัวบ่งชี้การสอนของครู คือ

- 2.1 ครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ
- 2.2 ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลูกเร้า จูงใจ และเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
- 2.3 ครูเอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคล และแสดงความเมตตาผู้เรียนอย่างทั่วถึง
- 2.4 ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่าง

สร้างสรรค์

- 2.5 ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกคิดฝึกทำและฝึกปรับปรุงตนเอง
- 2.6 ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม พร้อมทั้งสังเกตส่วนดีและ

ปรับปรุงส่วนค้อยของผู้เรียน

- 2.7 ครูใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกการคิด การแก้ปัญหา และการค้นพบความรู้
- 2.8 ครูใช้แหล่งความรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริง
- 2.9 ครูฝึกฝนกิริยามารยาทและวินัยตามวิถีวัฒนธรรมไทย

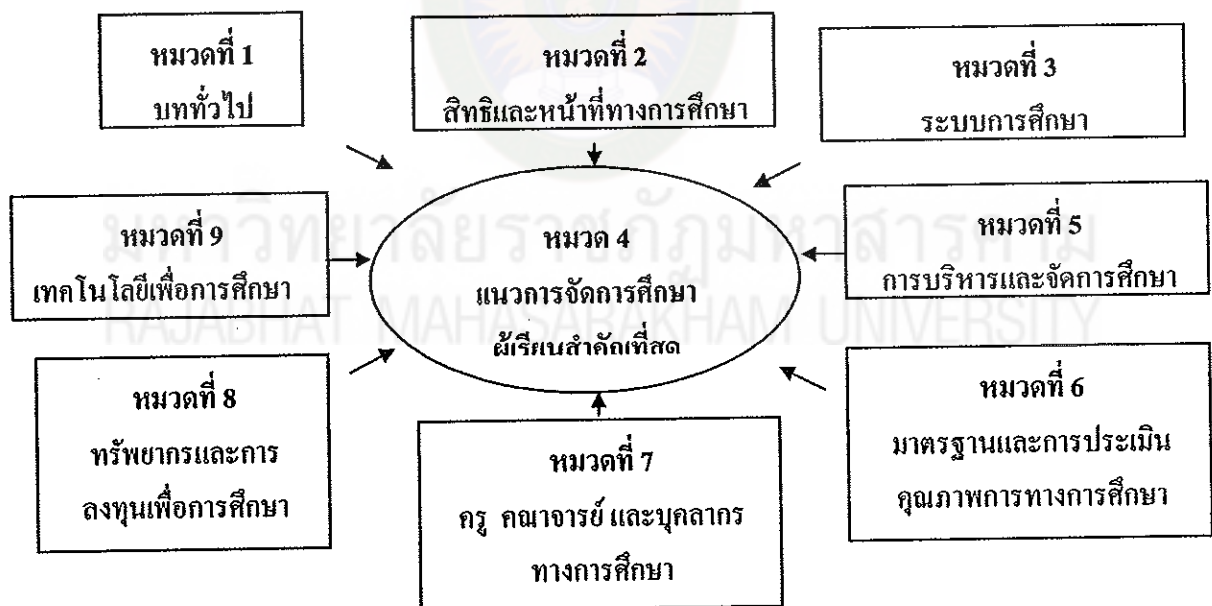

2.10 ครูสังเกตประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ได้พัฒนาตัวบ่งชี้เน้นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยกำหนดตัวบ่งชี้ด้านการเรียนรู้ของนักเรียนและกำหนดตัวบ่งชี้การสอนของครูชัดเจน

2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กับการปฏิรูปการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 บังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 ได้บัญญัติสาระสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาไว้ทั้งสิ้น 9 หมวด หมวด 4 แนวการจัดการศึกษาเป็นหมวดที่ว่าด้วยการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเสมือนหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา เพราะสาระที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติทุกหมวด ล้วนเป็นองค์ประกอบและปัจจัยเกื้อหนุนให้กระบวนการจัดการศึกษา เป็นไปอย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ ดังแผนภาพ

แผนภูมิที่ 3 พระราชบัญญัติการศึกษาทุกหมวดมุ่งส่งเสริมแนวการจัดการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ (วัฒนาพร ระวังทุกข์ 2545: 4)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 บังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 ที่เป็นองค์ประกอบและเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้กระบวนการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างสมบูรณ์ และมีประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาที่ดีว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เป็นจุดปรับเปลี่ยนที่สำคัญในการปฏิรูปการเรียนรู้ มีสาระสำคัญดังนี้(วัฒนาพร ระวังทุกข์ 2545 : 4)

หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมาย และหลักการ สาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

- (1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
- (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- (3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

1. ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคมได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของ

สังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2. ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

3. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

4. ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

5. ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข
มาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นและทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับ บิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบความรู้ไปใน กระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรร โอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการ ประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ

ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อ เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลตาม มาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสม ของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัย และศักยภาพ

สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่ง และวรรคสอง แล้ว ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาองค์ ความรู้และพัฒนาสังคม

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบัน สังคมอื่นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชน มีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและ วิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการ สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการ ส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 บังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 ที่เป็นองค์ประกอบและเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้กระบวนการ จัดการศึกษาเป็นไปอย่างสมบูรณ์ และมีประสิทธิภาพ แนวการจัดการศึกษาบัญญัติไว้ว่า การจัดการ

ศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คือ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

3. การบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการสามารถ พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2548 : 33)

ชมรมพัฒนาความรู้ด้านระเบียบกฎหมายและพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู (2548 : 31) ได้กล่าวว่างานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษามากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์(2542 : 1) งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา ไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใดมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการจะเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา และเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องทางตรงหรือทางอ้อมก็อยู่ที่ลักษณะของงานนั้น

การบริหารงานวิชาการ ในด้านการใช้เวลาในการบริหารงาน และการให้ความสำคัญของสถานศึกษา งานในความรับผิดชอบ คิดเป็นร้อยละ 40 ของงานทั้งหมด การบริหารงานวิชาการ

เป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากการบริหารงานวิชาการ เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพ การเรียนการสอน ซึ่งเป็น จุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา และเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหาร สถานศึกษา

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง กับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลการเรียนการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย ของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

หลักการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการมีหลักการบริหาร คือ

1. หลักแห่งประสิทธิภาพ(Efficiency) หมายถึง การได้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นโดยไม่เพิ่มการ ลงทุน นั่นคือ นักเรียนนักศึกษาสามารถสำเร็จการศึกษาตามกำหนดของหลักสูตร โดยไม่ลาออก กลางคัน เรียนเกินเวลา และช้ากว่ากำหนด

2. หลักแห่งประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ผลผลิตได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ นั่น คือ นักเรียนนักศึกษามีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความรู้ความสามารถ ทักษะคุณภาพ และจัดการได้

ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

ความสำเร็จการบริหารงานสถานศึกษาอยู่ที่การบริหารงานวิชาการ ซึ่งงานวิชาการมีขอบข่าย กว้างขวางในด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน โดยทั่วไปสถานศึกษาที่จัดการศึกษาไม่ว่าจะด้าน อาชีวศึกษาหรือด้านอื่นในแต่ละระดับนั้น จะมีหลักสูตรและ โปรแกรมการศึกษาที่ใช้ร่วมกัน โดยทั่วไปหลักสูตรจัดโดยส่วนกลางดังนี้ ขอบข่ายของงานด้านวิชาการจะครอบคลุมตั้งแต่การ วางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดบริการการสอนและ การจัดการวัดและประเมินผลรวมทั้งการติดตามผลซึ่งงานวิชาการประกอบด้วยงานต่อไปนี้ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ 2542 : 3)

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการ นำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน มีรายละเอียดของงานดังนี้

1.1 แผนปฏิบัติงานวิชาการ ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตรการจัดปฏิทิน การศึกษา ความรับผิดชอบของงานตามภาระหน้าที่ การจัดชั้นตอนและเวลาในการทำงาน

1.2 โครงการสอน เป็นการจัดรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องการสอนตามหลักสูตร

1.3 บันทึกการสอน เป็นการแสดงรายละเอียดของกำหนดเนื้อหาที่จะสอน ในแต่ละคาบเวลาของแต่ละวันหรือสัปดาห์ โดยการวางแผนไว้ล่วงหน้า และยึดโครงการสอนเป็นหลัก

2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี และสามารถปฏิบัติได้จึงต้องมีการจัดเกี่ยวกับการเรียนการสอน ดังนี้

2.1 การจัดตารางสอนเป็นการกำหนดวิชา เวลา ผู้สอน สถานที่ ตลอดจนผู้เรียนในแต่ละรายวิชา

2.2 การจัดชั้นเรียน เป็นงานที่ฝ่ายวิชาการต้องประสานกับฝ่ายอาคารสถานที่ รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในห้องเรียน

2.3 การจัดครูเข้าสอน การจัดครูเข้าสอนต้องพิจารณาถึงความพร้อมของสถานศึกษาและความพร้อมของบุคลากร รวมถึงการเชิญวิทยากรภายนอกมาช่วยสอน

2.4 การจัดแบบเรียน โดยปกติสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จะใช้แบบเรียนกระทรวงศึกษาที่กำหนด นอกจากนั้น ครูอาจใช้หนังสืออื่นเป็นหนังสือประกอบ หรือจากเอกสารที่ครูเตรียมเอง

2.5 การปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาครูผู้สอนให้ก้าวหน้าวิทยาการ เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ ความก้าวหน้าของสังคม ธุรกิจ อุตสาหกรรม เป็นต้น

2.6 การฝึกงาน จุดมุ่งหมายของการฝึกงาน เป็นการให้นักเรียนนักศึกษา รู้จักนำเอาทฤษฎีมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริง ทั้งยังมุ่งให้ผู้เรียนได้เห็นปัญหาที่แท้จริงในสาขาวิชา และอาชีพนั้น เพื่อให้โอกาสผู้เรียนได้เตรียมตัวที่จะออกไปเผชิญกับชีวิตจริง

3. การจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และการส่งเสริมจัดการหลักสูตร และโปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ได้แก่

3.1 การจัดสื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่เอื้อต่อการศึกษานักเรียนนักศึกษา เน้นเครื่องมือและกิจกรรมให้ครูได้เลือกใช้ในการสอน

3.2 การจัดห้องสมุด เป็นที่รวบรวมหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นแหล่งวิชาการให้นักเรียนนักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

3.3 การนิเทศการสอน เป็นการช่วยเหลือแนะนำครูให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน

4. การวัดและประเมินผล กระบวนการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในด้านการตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการเรียน

สรุป การบริหารงานวิชาการ ถือเป็นการบริหารสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือ การจัดการศึกษา คุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษา จึงอยู่ที่งานด้านวิชาการ ซึ่งประกอบด้วยงานด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การจัดบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การจัดส่งเสริมงานด้านวิชาการ รวมถึงงานด้านการวัดผลและการประเมินผลขั้นตอนการดำเนินงานด้านวิชาการ จะมีขั้นตอนการดำเนินงานด้านวิชาการ จะมีขั้นตอนการวางแผนงานด้านวิชาการ ขั้นตอนการจัดและดำเนินการ และขั้นส่งเสริมและติดตามผลด้านวิชาการ

4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

มีเขตการปกครอง 5 อำเภอกับ 2 กิ่งอำเภอ

ตารางที่ 2 แสดงพื้นที่จำแนกตามอำเภอ/กิ่งอำเภอเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

ที่	อำเภอ/กิ่งอำเภอ	พื้นที่ / ตร.กม.	ห่างจากจังหวัด / กม.
1	เมืองมหาสารคาม	556.69	0.1
2	กันทรวิชัย	372.22	16
3	โกสุมพิสัย	827.87	28
4	เขียงยืน	274.03	55
5	แกดำ	149.52	28
6	กุฉีกรัง	267.00	40
7	ชื่นชม	128.00	64
	รวม	5,228.84	

ที่มา : แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ พ.ศ. 2547-2550: พฤศจิกายน 2546

ข้อมูลด้านการศึกษาลำดับงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

ตารางที่ 3 จำนวนสถานศึกษา 312 แห่ง จำแนกตามระดับการศึกษาที่จัดสอน (ข้อมูล ณ 10 มิถุนายน 2548)

ระดับการศึกษาที่จัดสอน	สพท.มค. เขต 1	
	รัฐ (แห่ง)	รวม
2. อนุบาล – ประถมศึกษา	229	229
3. อนุบาล – ม.ต้น	55	55
5. ม.ต้น – ม.ปลาย	28	28
รวม	312	312

1. จำนวนสถานศึกษาในสังกัด สพท.มค. เขต 1 จำนวน 312 โรงเรียน ดังนี้
  - 1.1 โรงเรียนประถมศึกษา (สังกัด สปข. เดิม) จำนวน 284 โรงเรียน
  - 1.2 โรงเรียนมัธยมศึกษา (สังกัดสพม. เดิม) จำนวน 28 โรงเรียน
2. จำนวนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ทั้งสิ้น 4,295 คน ดังนี้
  - 2.1 ข้าราชการครู จำนวน 4,295 คน
3. จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับชั้น ปีการศึกษา 2548 มีดังนี้
  - 3.1 ระดับก่อนประถมศึกษา จำนวน 9,194 คน
  - 3.2 ระดับประถมศึกษา จำนวน 37,915 คน
  - 3.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 18,899 คน
  - 3.4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 8,411 คน

รวมทั้งสิ้น 74,419 คน

นโยบายสู่การปฏิบัติ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

วิสัยทัศน์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 เป็นหน่วยงานหลักในการจัด และส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพได้มาตรฐานการศึกษา และพัฒนาสู่ความ เป็นเลิศตามมาตรฐานสากล

พันธกิจ

1. จัด ส่งเสริม สนับสนุน ให้ประชากรวัยเรียนมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง
  2. พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ขององค์กร
  3. พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะในการปฏิบัติงาน และการจัดกระบวนการเรียนรู้
  4. ส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ
  5. ส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษามีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
  6. ยกย่องคุณภาพของผู้เรียนเต็มตามศักยภาพ และมุ่งสู่มาตรฐานสากล
- ประเด็นยุทธศาสตร์
- การสร้างโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เป้าประสงค์

ทุกคนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ตามสิทธิอย่างเท่าเทียมทั่วถึงและมีคุณภาพ

ตัวชี้วัด

1. จำนวนนักเรียนก่อนประถมศึกษา (4-6 ปี)	17,892 คน
2. จำนวนนักเรียนภาคบังคับ	52,658 คน
3. จำนวนนักเรียน ม. ปลาย	16,510 คน
4. ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานผ่านการประเมินระดับชาติในระดับดี 50 %	
- กลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 1 สร้างความเสมอภาคและเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลยุทธ์ที่ 2 เร่งปฏิรูปการศึกษาบุคลากร และกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น

สำคัญ

กลยุทธ์ที่ 3 สร้างสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้วิจัยและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบ

บูรณาการ

กลยุทธ์ที่ 4 จัดการวางแผนสร้างเด็กให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาสถานศึกษาให้มีการประกันคุณภาพภายใน อย่างมีระบบและต่อเนื่องเพื่อ
พร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอก

สำหรับประเด็นยุทธศาสตร์ การสร้างโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กลยุทธ์ที่ 2 เร่งปฏิรูปการศึกษานุเคราะห์ และกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น
สำคัญ เพื่อต้องการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความสมดุลทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา
อารมณ์ และสังคม มีความรู้ทั้งในด้านวิชาการ ด้านงานอาชีพ ด้านชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้
อย่างมีความสุข และเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้จัดการเรียนรู้ ใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งได้
กำหนดเป้าหมายตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษามี 14 ตัวบ่งชี้ รายละเอียด
ดังนี้

1. มีความรู้ความเข้าใจเป้าหมายการจัดการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. มีการวิเคราะห์ศักยภาพของผู้เรียนและเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล
3. มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. มีความสามารถใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองและผู้เรียน
5. มีการประเมินผลการเรียนการสอนที่ สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียน

และอิงพัฒนาการของผู้เรียน

6. มีการนำผลการประเมินมาปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตาม
ศักยภาพ

7. มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและนำผลไปใช้พัฒนาผู้เรียน

8. มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น

9. มีรายวิชา/กิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจ

10. มีการส่งเสริมให้ครูจัดแผนจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความถนัดและความสามารถของผู้เรียน

11. มีการส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ และสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ที่เอื้อต่อ
การเรียนรู้

12. มีการจัดระบบการบันทึก การรายงานผล และการส่งต่อข้อมูลของผู้เรียน

13. มีระบบการนิเทศการสอนและนำผลไปปรับปรุงการสอนอย่างสม่ำเสมอ

14. มีการนำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน

จากนโยบายสู่การปฏิบัติ ประเด็นยุทธศาสตร์ การสร้างโอกาสทางการศึกษาและ
การเรียนรู้ตลอดชีวิตกลยุทธ์ที่ 2 เร่งปฏิรูปการศึกษานุเคราะห์ และกระบวนการเรียนการสอนที่เน้น
ผู้เรียนเป็นสำคัญ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 ได้มุ่งเน้นที่จะพัฒนาคุณภาพ

การศึกษาในสถานศึกษาภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่มีประเด็นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทราบระดับการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อสนองนโยบายของเขตพื้นที่ การศึกษามากน้อยเพียงใด

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

ธวัช แก้วฉวีชัย (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการประเมินโครงการปฏิรูประบบการจัด ประสพการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม ในด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต พบว่า

1. ผู้บริหาร โรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการปฏิรูประบบการจัด ประสพการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้านบริบทมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยนำเข้ามีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการปฏิบัติได้ดีมาก และด้านผลผลิตมี ผลการดำเนินงานประสพผลสำเร็จอยู่ในระดับมาก

2. ครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการปฏิรูประบบการจัดประสพการณ์การ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้านบริบทมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยนำเข้ามีการ ดำเนินการอยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการปฏิบัติได้ดีมาก และด้านผลผลิตมีผลการดำเนินงาน ประสพผลสำเร็จอยู่ในระดับมาก

3. นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการปฏิรูประบบการจัด ประสพการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้านกระบวนการมีการปฏิบัติได้อยู่ในระดับ ปานกลาง และ ด้านผลผลิตมีผลการดำเนินงานประสพผลสำเร็จอยู่ในระดับมาก

ภาวิณี สนิสุขวัฒนานันท์ และคณะ (2542 : 25) ได้ทำการวิจัยเรื่อง โครงการวิจัยและ พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่มุ่งประ โยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญในจังหวัดสกลนคร กรณีศึกษาวิจัยและ พัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อปฏิรูปทั้ง โรงเรียนจังหวัดสกลนคร โดยใช้ผู้บริหาร ครูวิชาการ ครูและศึกษานิเทศก์เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้บริหาร ครูวิชาการ ครูและศึกษานิเทศก์บาง คนไม่สามารถปฏิบัติตามแผนหลักของการปฏิรูปในโรงเรียน ผู้บริหารไม่สามารถสนับสนุนให้ครู พัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้

สมาน แก้วคำไสย์ (2545 : 140) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนที่มีต่อการเรียนการ สอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ร้อยเอ็ด ผลการศึกษาด้านการประเมินผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พบว่า ผู้บริหาร

โรงเรียนและครูวิชาการ มีความเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติตามบทบาทด้านนี้ โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับปานกลาง

อคุลย์ศักดิ์ ศรีปัญญา (2545:79) ได้ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า โดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และนอกจากนี้ยังได้เสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคตามสภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบสอบถามแบบปลายเปิด เรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ขาดการฝึกอบรมบุคลากรให้มีการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) ครูขาดสื่อและอุปกรณ์การสอนตลอดจนปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) ขาดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสม และ 5) ขาดการนิเทศติดตามผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผลเรียนเป็นสำคัญ

สิทธิชัย อุทธารนิช (2546 : 2) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินงานปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแคว้น พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากและรายด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อจำแนกตามสถานภาพพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก จำแนกตามขนาดโรงเรียนพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

สุนทร คำเสียง (2546:2) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญพบว่า ครูมีความรู้ ความเข้าใจ เกิดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูมีความรู้ความเข้าใจในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ ปัญหาที่ต้องปรับปรุงแก้ไข คือ ครูยังเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ไม่ถูกต้องตามรูปแบบและขั้นตอน กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จึงดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ สอง โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ และมอบหมายงานให้ไปปฏิบัติ ผลปรากฏว่าครูมีความรู้ความเข้าใจ เกิดทักษะชำนาญในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญการพัฒนาพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนบ้านหนองคูขาม อำเภอปรางค์ภู จังหวัดศรีสะเกษ ในครั้งนี้ ก่อให้ครูเกิดการพัฒนาตนเองและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจัดการเรียนการสอนที่ดีขึ้น

วิรัตน์ จันทฤทธิ์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินงานปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองมหาสารคาม พบว่า

1. การดำเนินงานปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองมหาสารคาม โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงค่านลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านฝึกทักษะกระบวนการคิด ด้านจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรม และด้านส่งเสริมสนับสนุนผู้สอน

2. โรงเรียนประถมศึกษาที่จัดการศึกษา 2 ระดับและโรงเรียนที่จัดการศึกษา 3 ระดับ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองมหาสารคาม มีการดำเนินงานปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และด้านส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ มีการดำเนินงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

ประสาธ ฤทธิรงค์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า หลังจากได้ดำเนินการพัฒนาครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 2 ด้าน คือ

1. ด้านพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ครูผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า มีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของตนเองโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ให้เหมาะสมกับวัยและเนื้อหาวิธีการ จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าแสดงออกอย่างมีเหตุผลให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายเพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์ชีวิตจริง

2. ด้านพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน นักเรียนมีความสนใจใฝ่เรียน ใฝ่รู้ กระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีความสุข กล้าคิด กล้าแสดงออก อภิปราย ชักถามและวิจารณ์อย่างมีเหตุผล มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกที่ดีต่อครูและเพื่อนร่วมงาน

อนงชัย เกษมม่วงหมู่ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญพบว่า การดำเนินการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและหลักการวิจัยปฏิบัติการในการพัฒนาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม คือ ด้านพฤติกรรมของครูผู้สอน มีความรู้ความเข้าใจและสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้มากขึ้นมีความกระตือรือร้นพัฒนาตนเองสามารถจัดกิจกรรมการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูออกแบบการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียนได้อย่างหลากหลาย จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ปลูกเร้าและจูงใจให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ใช้สื่อการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดในการแก้ปัญหาและค้นหาคำตอบด้วยตนเองมีการประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตามสภาพจริง ด้านพฤติกรรมของผู้เรียน ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนรู้ได้รับการเสริมแรงมีความสามารถในการค้นหาคำตอบทั้งด้วยตนเอง และหมู่คณะได้ มีวินัยและความรับผิดชอบในการทำงานแสดงออกอย่างมีเหตุผล มีความกล้าในการแสดงความคิดเห็นร่วมกับครูในการออกแบบการเรียนรู้ มีความสนุกสนานในการเรียนรู้

ธุมาลัย วงศ์เกษมและคณะ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ชูวิชาการคิดและการพัฒนาตนเองของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญชูวิชาการคิดและการพัฒนาตนเอง มุ่งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนร่วมกิจกรรมที่หลากหลายมุ่งสู่การปฏิบัติและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนประกอบด้วย ขั้นนำ เตรียมความพร้อมในการเรียนโดยการสวมมนต์ นั่งสมาธิ ฝึกสติให้อยู่กับปัจจุบัน ชี้แจงผลลัพธ์การเรียนรู้ สนทนาข่าวสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและเนื้อหาในบทเรียนเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ทดสอบก่อนเรียนในแต่ละหน่วย ขั้นสอน จัดกิจกรรมที่หลากหลายโดยมุ่งที่กรณีศึกษา อภิปรายกลุ่ม ทำงานกลุ่ม ใช้สื่อเพื่อกระตุ้นให้คิดวิเคราะห์เพื่อโยงไปสู่การเรียนรู้ ให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างหลากหลาย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เชิญวิทยากร จัดกิจกรรม Walk Rally ขั้นสรุปและวิเคราะห์ มีการอภิปรายผล สรุปข้อคิดเห็นที่ได้จากกิจกรรมด้วยวิธีที่ผู้สอนตั้งประเด็นคำถามเพื่อสรุปให้ผลเรียนด้วยตนเองทั้งเดี่ยวและกลุ่ม ขั้นประเมินผลการเรียนรู้ ประเมินทั้งขบวนการและผลงานของผู้เรียน ทดสอบก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียน สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนขณะทำกิจกรรม ตรวจสอบผลงาน และตรวจประเมินผลงาน และตรวจโครงการพัฒนาตนเองของผู้เรียน

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนทั้ง 3 หน่วย พบว่านักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และผลการประเมินการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่าค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมของผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ระดับ

มากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าพฤติกรรมของผู้เรียนอยู่ในระดับมากที่สุด 3 อันดับแรกคือ ผู้เรียนได้ฝึกสมาธิให้มีสติอยู่กับปัจจุบัน ผู้เรียนได้ตระหนักและพัฒนาตนเองเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีการเรียนรู้แบบร่วมมือกับกลุ่มเพื่อน ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมผู้สอนที่แสดงถึงการจัดการ กิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และค่าเฉลี่ยรายข้อมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ การส่งเสริมการคิดด้วยวิธีที่หลากหลาย การสอดแทรกเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม การแสดงความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกัน

สันติ เลิศธรรมไพฑูรย์ (2547: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาครูด้านการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า การดำเนินการพัฒนาครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนบ้านเขาพญาปราบ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา บรรลุตาม เป้าหมายที่กำหนดไว้ในระดับหนึ่งนั่นคือ ครูจำนวน 5 คนมีความรู้และความสามารถในการเขียน แผนการจัดการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ ส่วนครูจำนวน 1 คนไม่ สามารถปฏิบัติได้บรรลุเป้าหมายทุกกิจกรรมนั้น จะได้หาแนวทางในการพัฒนาต่อไป การนำวิธีการ พัฒนาครูของ โรงเรียนบ้านเขาพญาปราบทั้งในด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ การเขียนแผนจัดการเรียนรู้และการนำแผนจัดการเรียนรู้ไปใช้มาปรับใช้ในการ พัฒนาครูยังสถานศึกษาอื่นจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ซึ่งสามารถ นำวิธีการมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม กับบริบทของสถานศึกษานั้นได้

กานต์ เนตรกลาง (2547: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาครูในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า หลังจากได้ดำเนินการพัฒนาตามขั้นตอนของการ วิจัยปฏิบัติการ โดยใช้กลยุทธ์ในวงรอบที่ 1 จำนวน 3 กลยุทธ์ และในวงรอบที่ 2 จำนวน 2 กลยุทธ์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครู ตามตัวบ่งชี้ 6 ตัวบ่งชี้ คือ ครูสามารถเตรียม แผนการสอนโดยมีการจัดทำแผนการสอน ครูจัดสิ่งแวดล้อมที่ปลูกเร้าให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้แสดงออก ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกคิดฝึกปฏิบัติ ครูใช้สื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครูสังเกตและประเมิน การพัฒนาของนักเรียนด้วยวิธีการต่างๆ นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติและทำกิจกรรมหลากหลาย นักเรียนได้ แสดงออกในการร่วมกิจกรรมการเรียน นักเรียนได้ฝึกการค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากแหล่งการ เรียนรู้ในโรงเรียน นักเรียนสนใจมีส่วนร่วมในการเรียนรู้

อนันต์ ทิพย์อาสน์ (2548 : 91) ได้ศึกษาวิจัยสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 2 พบว่า ผลการ เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนเกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการ สอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียน โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ไม่แตกต่างกันทุกด้าน แสดงว่าผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนต่างมีความคิดเห็นว่า การจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้แสดงออก และได้คิด อย่างสร้างสรรค์ จัดเตรียมเครื่องมือการประเมินผลการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิธีการประเมินและ การจัดห้องเรียนหรือสถานที่เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนการสอนและมีผลการ เรียนรู้ของผู้เรียนตามความเหมาะสม ดูแลเอาใจใส่ให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นไปอย่าง เรียบร้อยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนา ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ มีการกระตุ้นผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเต็มที่ ให้ความสำคัญเห็น เกี่ยวกับผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามความเหมาะสมและบูรณาการ คุณธรรม ค่านิยมในการจัดการ เรียนรู้และเน้นให้นักเรียนแสดงผลการเรียนรู้ที่ปรากฏเป็นผลงาน เน้นการประเมินตนเองของ นักเรียนจากแฟ้มสะสมผลงานและการปฏิบัติจริงของนักเรียน

ชาวี ป่าปะไฟ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการจัดการศึกษาตาม บุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า

1. สภาพการจัดการศึกษาคตามพุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญในสถานศึกษา ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอวาปีปทุม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมมีอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน
2. ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ โรงเรียนและครูผู้ปฏิบัติการสอน ในอำเภอวาปีปทุม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีระดับปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยรวมไม่แตกต่างกัน
3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มากที่สุด คือ ควรจัดให้มีการประชุม อบรม สัมมนา ให้กับครูผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ รองลงมาคือ ควรสนับสนุน งบประมาณ การปฏิรูปการเรียนรู้ให้เพียงพอ และการปฏิรูปการศึกษาควรทำอย่างจริงจัง ตามลำดับ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เบอร์เทสเซน (Bertelsgn. 1999 : 2858 -A) ได้ทำการศึกษาเพื่ออธิบายลักษณะการสอน และการเรียนเพื่อการรู้หนังสือของเด็กประถมศึกษาพิเศษภายในสภาพแวดล้อมที่เน้นเด็กเป็น ศูนย์กลางรวมอยู่ด้วย กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยแอนเดรีย ที่เป็นนักเรียนกรณีศึกษาการศึกษาพิเศษ คอริส ซึ่งเป็นครูการศึกษาพิเศษ ลินดา ซึ่งเป็นครูอนุบาล และเด็บบี เป็นครูชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1-2 ซึ่งมีอายุต่างกัน วิธีการศึกษา ใช้เวลาศึกษานานกว่า 10 สัปดาห์ ประเภทข้อมูลที่เก็บ รวบรวมได้แก่บันทึกภาพสนามที่บ้านที่กไว้ระหว่างการศึกษาผู้ร่วมวิจัย บทเรียนที่บ้านที่กเสียงและ

วิธีทัศน์การสัมภาษณ์ผู้ปกครองและนักเรียน เอกสารของโรงเรียนและห้องเรียน สิ่งที่นักเรียนสร้างขึ้นและผลการประเมินการรู้หนังสือตอนแรก การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และการรายงานข้อมูลเริ่มขึ้นระหว่างระยะเวลาที่ 2 ของการศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลทำเสร็จสิ้นในหลายระดับตลอดการศึกษาครั้งนี้ เบอร์เทสเสนเพิ่มความเชื่อมั่นของข้อมูลผู้วิจัยจึงได้เก็บรวบรวมและวิเคราะห์และให้ “คำอธิบาย” ของข้อมูล ได้ทำแหล่งข้อมูลแบบสามเส้าดังที่กล่าวข้างต้น ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้อธิบายการเรียนรู้หนังสือของแอนเดรีย ในรายละเอียดและประสบการณ์ของครูในห้องเรียนสามัญศึกษา ผลการสังเกตการวิจัยมีดังนี้ (ก) เพราะเด็บบีมีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติการสอน เธอจึงสามารถส่งเสริมความต้องการทางวิชาการให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของแอนเดรียอย่างแตกต่างกัน (ข) เมื่อเด็บบี คอริส และลินคานำกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ตามบริบทของตนเอง แอนเดรียแสดงให้เห็นถึงความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการ (ค) แอนเดรียที่เคยเรียนรู้ซ้ำในทุกกิจกรรมสามารถรู้วิธีการอ่านออกและเขียนได้ (ง) แอนเดรียประสบความสำเร็จมากขึ้นในการมีปฏิสัมพันธ์กับครูและนักเรียนด้วยกันในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมในห้องเรียน (จ) เนื่องจากบุคลากรที่โรงเรียนประถมศึกษาสปริงเคลให้ความร่วมมือในการพยายามปฏิรูปการเรียนรู้จึงทำให้การศึกษาค้นคว้าง่ายขึ้น (ฉ) เนื่องจากปรัชญาการสอนของคอริสที่เน้นการปฏิบัติการทำงานร่วมกันกับครูในชั้นเรียนโดยคำนึงถึงบทบาทของครู สภาพแวดล้อมทางการศึกษาจำนวนนักเรียนและสภาพทั่วไปของโรงเรียน จึงง่ายที่จะประสบความสำเร็จในการศึกษา

คอนเฟอร์ (Confer. 2001 : 2573-A) ได้ศึกษาเพื่ออธิบายความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 42 คน และครูจำนวน 6 คน เกี่ยวกับการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ครูผู้ร่วมวิจัยได้พยายามทำให้ชั้นเรียนของตนเป็นชั้นเรียนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญมากขึ้น ข้อมูลเบื้องต้นที่นำมาวิเคราะห์ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตชั้นเรียน ผลการศึกษาเบื้องต้นพบว่า ครูยังไม่เข้าใจแนวคิดและทางปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับสิ่งที่ครูตั้งใจจะให้ชั้นเรียนนักเรียนเป็นสำคัญ ผลจากการใช้ข้อมูลเบื้องต้นเหล่านี้ได้ระบุตัวบ่งชี้ระดับความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและทางปฏิบัติของครูพบว่า ประการแรก เมื่อครูไม่พัฒนาพื้นฐานแนวคิดที่เหมาะสมเพื่อแนะแนวปฏิบัติใหม่ ครูมักสร้างแนวคิดที่สับสนๆซึ่งนำไปสู่การแสดงออกที่ไม่เหมาะสมเกี่ยวกับกลยุทธ์ได้ ประการที่สอง เมื่อครูเป็นทั้งผู้สอนและผู้ปฏิบัติด้วย ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดของครูจึงเหมาะสมมากขึ้น และประการที่ สามพบว่าครูบางคนมีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเกิดขึ้นก่อนการปฏิบัติการสอนที่เหมาะสม ส่วนครูคนอื่นๆ แสดงให้เห็นกลยุทธ์ที่เหมาะสมซึ่งบ่งบอกว่าเข้าใจในแนวคิดแล้ว

Wamura (2001. 1279) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสอนแบบมีเด็กเป็นศูนย์กลางเมื่อเปรียบเทียบการสอนโดยตรงในวิชาคณิตศาสตร์ในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่ามีการอภิปรายกันมากมายในหัวข้อทางการศึกษา ในเรื่องวิธีการที่เหมาะสมในการให้การศึกษาแก่เด็ก บ้างก็ให้เหตุผล

ว่าควรมีสิ่งแวดล้อมทางการสอนที่มีเด็กเป็นศูนย์กลาง ในขณะที่อีกฝ่ายยืนยันว่าเด็กจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดจากสิ่งแวดล้อมที่มีการสอนโดยตรงแก่เด็ก ในการวิจัยซึ่งศึกษาถึงสติปัญญาและวิธีการที่เด็กเรียนรู้ได้สรุปว่า เด็กจะมีการก่อเกิดองค์ความรู้ได้ดีกว่าเมื่อได้รับการสอนในชั้นเรียนที่มีเด็กเป็นศูนย์กลาง โดยการสอนโดยตรงนั้นจะให้ความรู้เพียงด้านเดียวแก่เด็ก แต่ไม่สามารถชักนำให้พวกเขาไปไกลกว่านั้น และโดยเฉพาะกับเด็กที่ไม่สามารถจดจำการเรียนรู้ได้ การศึกษาซึ่งทำการเปรียบเทียบชั้นเรียนแบบมีเด็กเป็นศูนย์กลางกับชั้นเรียนแบบสอนโดยตรง ได้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างทางการเรียนรู้ โดยชั้นเรียนแบบมีเด็กเป็นศูนย์กลางนั้นมีฐานทางองค์ความรู้ที่กว้างไกลกว่าทั้งยังสัมพันธ์กับองค์ความรู้ในเรื่องของโลกรอบๆตัวพวกเขาด้วย

แกทซ์มาเร็ก (Katzmarek, 2002 : 2364) ได้ศึกษาการเรียนรู้ร่วมกันของครูเกี่ยวกับการอ่านออก เขียนได้ โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จากการศึกษาพบว่า เมื่อครูอยู่ในการปฏิบัติหน้าที่ครูเรียนรู้เกี่ยวกับการสอนและวิธีการปรับเปลี่ยนอย่างไร สำหรับการวิจัยนี้พยายามรวบรวมกลุ่มครูที่สอนวรรณคดีและร่วมกันอภิปรายการปฏิบัติงานของตนเอง และวิธีซึ่งอยู่นอกเหนือทฤษฎีของผู้เชี่ยวชาญการสอนวรรณคดี ครั้งแรกใช้การอภิปรายทำให้เด็กเป็นศูนย์กลาง ที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเขา ในการวินิจฉัยไม่พยายามพิสูจน์ประสิทธิภาพการเรียนของครูในกลุ่มการเรียนแทนการตรวจสอบการเรียนหลักของเขา และปฏิบัติวิธีใหม่ๆ ที่เขาส่งเสริมต่อไป การอธิบายส่วนสำคัญของกระบวนการวิจัย การวิเคราะห์ การอภิปราย เหตุผลสำหรับการวิเคราะห์ การอภิปราย ทำให้ครูจึงผูกเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ดังนั้น จึงควรสร้างความรู้ให้ครูอธิบายชุดของอุปกรณ์ของความคิดที่ถูกใช้ในการวิเคราะห์ การอภิปราย เพื่อแสดงให้เห็นความเป็นไปได้ของครูที่อยู่ร่วมกันสร้างความรู้เกี่ยวกับการสอน แนะนำความหมายที่สำคัญของการพัฒนาของผู้เชี่ยวชาญการศึกษา

จิงส์ท์ และคณะ (Jungst and others, 2003 : อ้างอิงจาก สุมาลัย วงศ์เกษมและคณะ. 2547 : 58) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การสนับสนุนอาจารย์ผู้ที่ปรารถนาจะเปลี่ยนรูปแบบการศึกษาในการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในระดับอุดมศึกษาปัญหาการศึกษาที่พบ คือ ผู้เรียนเรียนไม่เข้าใจ ทำข้อสอบไม่ได้ ไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่สามารถคิดเองและทำงานไม่มีประสิทธิภาพ ไม่สามารถสื่อสารได้ดี วิธีแก้ไขก็คือ ควรจะต้องมีการปรับเปลี่ยน วิธีการสอนใหม่ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน สร้างบรรยากาศ และกิจกรรมให้นำเรียน นำสนใจ กระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีทักษะในการคิดการแก้ปัญหา มีความสามารถในการมองได้อย่างหลากหลาย (มีวิสัยทัศน์) และเป็นผู้ที่มีความสามารถในการรับรู้และมีเหตุผลทางจริยธรรมและเรียนรู้ตลอดชีวิต

นิเกิล (Nigel, 2003 : 4 : อ้างอิงจาก สุมาลัย วงศ์เกษม และคณะ. 2547 : 60) ได้กล่าวถึงความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการสอน (The Concept of "Teachability") ว่ามีทฤษฎี ทางการศึกษาเป็นจำนวนมากที่กล่าวถึงวิธีที่ควบคุมการจัดการผู้เรียน แต่ที่สำคัญผู้สอนควรมีความสามารถ

ที่จะสอน และสามารถที่จะถูกสอนจากผู้เรียนด้วย นั่นคือ ต้องเปิดใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็น การเข้าไปมีส่วนร่วมกับผู้เรียน

เฟนนิง (Fenning, 2004 : อ้างอิงจากสุมาลัย วงศ์เกษมและคณะ. 2547 : 60) ได้ การศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์ในองค์การแห่งการเรียนรู้และความสำเร็จในการเรียนของนักศึกษา โดยพื้นฐานของโคฮอร์ต (Cohort) สรุปผลการวิจัยดังนี้ การเรียนเป็นกระบวนการทางธรรมชาติ ที่มีอยู่ในทุกสังคม และสถานศึกษาและมีส่วนทำให้ประสบความสำเร็จทั้งด้านอาชีพ การงาน และความมุ่งหมายส่วนบุคคล งานวิจัยนี้เน้นที่จะทำวิธีการเรียนโดยพื้นฐานเอง โคฮอร์ต (Cohort) มาใช้ ในการศึกษาในระดับสูงในแคนาดา การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ การศึกษาระดับอุดมศึกษาใน แคนาดาในปัจจุบันถึงจุดเปลี่ยน โดยจะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในทุกวิถีทาง และจะสร้างรูปแบบใหม่ และวิถีทางใหม่ ในรูปแบบความคิดในการเรียน สถานศึกษาชั้นนำต่างๆ กำลังปรับเปลี่ยนจุดมุ่งหมาย ถ่านิยมนร่วม ยุทธศาสตร์ และวิถีทาง เพื่อที่จะให้ความมั่นใจ ในคุณภาพและจะนำไปสู่ รูปแบบที่มีการเรียนเป็นศูนย์กลาง (Learning Centered Principle) สืบเนื่องจาก เทอร์รี่ โอเบเนี่ยน (Terry O'Banion) มีอยู่ 6 แบบที่จะทำให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ได้ คือ

1. สร้างการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในตัวผู้เรียน
2. นำผู้เรียนเข้าสู่กระบวนการเรียนเต็มรูปแบบและมอบหน้าที่ให้รับผิดชอบและให้ตัดสินใจด้วยตัวเอง
3. สร้างและเสนอข้อมูลให้หลากหลายเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จได้
4. สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมและออกแบบกิจกรรมการเรียน
5. อธิบายถึงค่านิยมของอุปกรณ์ สิ่งที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวก เรียน ตามความต้องการของผู้เรียน
6. การเรียนในระดับอุดมศึกษาและอุปกรณ์การเรียนที่เอื้ออำนวย จะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อ มีการปรับปรุงและใช้อย่างกว้างขวางและมีระบบสำหรับผู้เรียน

จากศึกษางานวิจัยทั้งในและต่างประเทศดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การดำเนินการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนได้ประเมินสภาพปัญหา และความต้องการที่จะพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ได้นั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด ด้านการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นสถานการณ์ที่เป็นจริงในชีวิตประจำวัน ด้านครูผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนบทบาทในการเป็นผู้สอนมาเป็นผู้แนะนำส่งเสริม สนับสนุนกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ ให้เกิดกับผู้เรียนในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ด้านสื่อการ

เรียนการสอน ควรจัดสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนวิเคราะห์เครื่องมือวัดผลประเมินผลให้มีประสิทธิภาพ ให้สอดคล้องกับแนวทางดำเนินการ ปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY